

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kristián Čížek

Obchodní zvyklosti

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 19. 2. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 135 484 znaků včetně mezer.

Kristián Čížek

V Praze dne 19. 2. 2024

Obsah

Úvod.....	5
1. Vymezení obchodních zvyklostí a jejich právního rámce.....	7
1.1. Vymezení obchodních zvyklostí a ustálené obchodní praxe.....	7
1.2. Právní úprava obchodních zvyklostí dle ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku	9
1.2.1. Právní styk podnikatelů.....	9
1.2.2. Obecné a odvětvové obchodní zvyklosti.....	9
1.2.3. Vyloučení obchodních zvyklostí ujednáním stran nebo zákonem	10
1.2.4. Přednost obchodních zvyklostí před dispozitivními ustanoveními zákona	11
1.2.5. Obchodní zvyklosti v právním styku s nepodnikatelem.....	11
1.3. Vybrané právní instituty související s obchodními zvyklostmi.....	13
1.3.1. Zvyklosti.....	13
1.3.2. Zavedená praxe stran.....	14
1.3.3. Pravidla výkladu právního jednání	14
1.3.4. Adhezní smlouvy a zásada poctivého obchodního styku	15
1.3.5. Ujednání o času plnění, úroku z prodlení a náhradě nákladů spojených s uplatněním pohledávky	16
1.3.6. Hospodářská soutěž.....	16
2. Obchodní zvyklosti ve vybrané judikatuře a dalších pramenech	17
2.1. Judikatura týkající se konkrétních obchodních zvyklostí a procesní pravidel pro tvrzení obchodních zvyklostí v řízení před soudem	18
2.1.1. Tvrzení obchodní zvyklosti ve zdravotnickém sektoru v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009.....	18
2.1.2. Tvrzení povinnosti dodržovat technické normy jakožto obchodní zvyklost v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3071/2019.....	21
2.1.3. Tvrzení obchodní zvyklosti související s dodávkami jatečných zvířat v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4862/2008.....	23
2.1.4. Tvrzení obchodní zvyklosti o stanovení ceny díla odkazem na obchodní zvyklosti v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 4. 2009 sp. zn. 23 Cdo 2006/2009	26
2.1.5. Tvrzení obchodní zvyklosti o ceně za aktualizace softwaru v rozsudku Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 3. 2. 2010, č.j. 1 AfS 103/2009–232.....	27
2.1.6. Prokázaná obchodní zvyklost o způsobu určení rozsahu škody na stavebním stroji v rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 15. 10. 2021, č. j. 18 C 297/2020-161.....	30
2.2. Vymezení obsahu konkrétních obchodních zvyklostí tvrzených v řízení před soudem.....	36
2.2.1. Prokázání obchodní zvyklosti v oboru expresních přepravních služeb v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. 11. 2021, č. j. 16 C 158/2020-79.....	37
2.2.2. Tvrzení obchodní zvyklosti o splatnosti odměny subdodavatele v rozsudku Okresního soudu v Karviné – pobočka Havířov ze dne 24. 2. 2022, č. j. 110 C 130/2016-459	38
2.3. Obchodní zvyklosti se znaky zavedené praxe stran	39

2.3.1.	Prokázaná obchodní zvyklost týkající se náležitostí faktur za opravy a údržbu motorových vozidel v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 30. 5. 2022, č. j. 47 C 67/2021-228.....	40
2.3.2.	Prokázání obchodní zvyklosti v oblasti digitální reklamy a marketingu v rozsudku Okresního soudu v Benešově ze dne 21. 7. 2022, č. j. 5 C 408/2021-181	41
2.3.3.	Obchodní zvyklost týkající se náležitostí předávacích protokolů v rozsudcích Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 6. 2022, č. j. 8 C 127/2021–186 a Okresního soudu v Táboře ze dne 18. 3. 2022, č. j. 8 C 127/2021-159.....	44
2.3.4.	Obchodní zvyklost týkající se uzavírání kupních smluv prostřednictvím mailu v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 15. 6. 2021, č. j. 7 C 53/2020-68	45
2.3.5.	Potvrzená záměna obchodních zvyklostí se zavedenou praxí stran v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2017, č. j. 23 Cdo 3827/2017-247	46
2.4.	Ostatní judikatura k obchodním zvyklostem	47
2.4.1.	Prokázání obchodní zvyklosti související s určením splatnosti faktur v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 12. 1. 2022, č. j. 27 C 109/2020-157.....	47
2.4.2.	Tvrzení obchodní zvyklosti v době pandemie Covid-19 v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. 13 C 38/2021	48
2.4.3.	Tvrzení obchodní zvyklosti v souvislosti s prodloužením subdodavatele v rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 25. 11. 2021, č. j. 46 C 175/2019-23	48
3.	Vliv organizací sdružující vybrané podnikatele na obchodní zvyklosti.....	50
3.1.	Obchodní zvyklosti tvrzené některými organizacemi	51
3.2.	Skutečnosti považované za obchodní zvyklosti	52
	Závěr.....	54
	Seznam použitých zkratk	56
	Seznam použitých zdrojů	57
	Abstrakt	61
	Abstract	62

Úvod

Obchod obecně je znám svým neustálým dynamickým vývojem. Na tuto skutečnost mimo jiné reagují podnikatelé zaváděním ustálené obchodní praxe za účelem dosažení určité míry efektivity a stability při provádění obchodů obecně anebo ve vybraných odvětvích. Ustálená obchodní praxe tak vzniká z vůle podnikatelů při výkonu jejich podnikatelské činnosti. Tedy může vznikat a existovat relativně nezávisle na tom, co stanoví právo, jelikož k jejich vzniku není nutná ingerence zákonodárce nebo jiného právotvorného subjektu.

Na tuto skutečnost však zákonodárce reaguje zavedením právního institutu označovaného jako obchodní zvyklosti, kterým vymezuje, jaké ustálené obchodní praxi pak svědčí specifická právní ochrana přiznaná obchodním zvyklostem. Tento právní institut tak představuje podpůrný nástroj, který doplňuje dosavadní právní rámec o efektivní ochranu obchodních vztahů, a to prostřednictvím obchodních zvyklostí. Zákonodárce na základě občanského práva hmotného, které spadá do právního odvětví soukromého práva, přiznává obchodním zvyklostem určité právní účinky. Tyto účinky nabývají ještě více na významu od platnosti a účinnosti občanského zákoníku. Obchodní zvyklosti v tomto smyslu představují komplexní a zvláštní soukromoprávní institut, který je upraven zejména v občanském zákoníku s tím, že komplexnost tohoto právního institutu mimo jiné spočívá v tom, že je nutné obchodní zvyklosti vykládat ve spojení s jinými právními instituty, na jejichž základech obchodní zvyklosti stojí, a stejně tak je nutné vymezit je vůči právním institutům jim podobným. Vzhledem k tomu, že právní úprava obchodních zvyklostí je značně strohá a ani to není ze své podstaty originární pramen obchodních zvyklostí jakožto ustálené obchodní praxe vznikající z vůle podnikatelů při výkonu jejich podnikatelské činnosti, je tato teoretická část výkladu podpořena také právní doktrínou a judikaturou.

Vedle toho, že zákonodárce přiznává obchodním zvyklostem určité právní účinky, je vůbec zásadní otázkou, zda je právní úprava o obchodních zvyklostech skutečně podnikateli naplňována, resp. zda se na území ČR ustálily určité obchodní zvyklosti. Cílem této diplomové práce je tedy vedle jiného také zjistit, zda se podnikatelům podařilo zavést určité obchodní zvyklosti v obchodě obecně nebo ve vybraných odvětvích s příchodem tržní ekonomiky na území ČR.

V návaznosti na výše uvedené bude další výklad této diplomové práce proto věnován bližší analýze dosavadní judikatury týkající se obchodních zvyklostí pro účely jejich uchopení v praxi. Bližší analýza judikatury je nanejvýš příležitá, jelikož jsou to právě soudy, které nalézají jak hmotné a procesní právo týkající se obchodních zvyklostí, tak obsah konkrétních obchodních zvyklostí. Lze tak shrnout, že pro nezúčastněné na obchodu obecně nebo ve vybraných odvětvích

jsou právní úprava obchodních zvyklostí a jejich obsah nejlépe seznatelné právě z rozhodovací činnosti soudů. Na základě této analýzy se autor této diplomové práce pokusí identifikovat procesní pravidla pro tvrzení obchodních zvyklostí v řízení před soudem a konkrétní obsah některých obchodních zvyklostí. V návaznosti na to budou také identifikovány případné sporné body týkající se tvrzení obchodních zvyklostí v řízení před soudem a jejich možná řešení a některá doporučení pro potenciální účastníky řízení, kteří by chtěli tvrdit existenci nějaké obchodní zvyklosti. Nakonec se tato diplomová práce bude také zabývat obchodními zvyklostmi v kontextu organizací sdružující vybrané podnikatele a jejich vlivu na ně, a to i s přihlédnutím na vyjádření některých z nich.

Jak je vidno, obchodní zvyklosti, případně také ustálená obchodní praxe v širším slova smyslu, jsou tak stále po všech stránkách zahaleny rouškou tajemství, kterou si klade autor této diplomové práce za úkol alespoň částečně odkrýt. Obchodní zvyklosti jakožto ustálené obchodní praxe ale neznají hranice jednotlivých států a mají tak i mezinárodní přesah. Tyto totiž mohou v podstatě vznikat kdekoli, kde dochází k realizaci obchodu. Mezinárodní přesah spočívá pak mimo jiné v tom, že jiné právní řády mohou přiznávat obchodním zvyklostem, resp. ustálené obchodní praxi v širším slova smyslu, různý význam a v souvislosti s tím i jiné právní účinky, pokud vůbec nějaké. Tato diplomová práce se proto zaměřuje výhradně na obchodní zvyklosti v souvislosti s ustanovením § 558 odst. 2 občanského zákoníku.

1. Vymezení obchodních zvyklostí a jejich právního rámce

Právní úprava obchodních zvyklostí spadá do odvětví soukromého práva a zabývá se jimi pak zejména občanský zákoník. Obchodní zvyklosti byly systematicky zařazeny mezi výklad právního jednání, který je upraven v ustanoveních § 555 až 558 občanského zákoníku.¹ Obchodní zvyklosti jsou pak konkrétně upraveny v ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku. Dále vzhledem k tomu, že obchodní zvyklosti jsou ve vztahu speciality k obecným zvyklostem, použije se na ně přiměřeně také právní úprava zvyklostí obecných dle občanského zákoníku.²

Pro účely poznání a dalšího zkoumání obchodních zvyklostí, je v první řadě nezbytné vymezit, co se rozumí obchodními zvyklostmi jakožto ustálené obchodní praxe. O tom se však výše uvedený právní rámec vyjadřuje stroze, jelikož se zaměřuje především na aplikaci obchodních zvyklostí.

1.1. Vymezení obchodních zvyklostí a ustálené obchodní praxe

Platné a účinné právní předpisy tedy nepodávají výklad toho, co se rozumí obchodními zvyklostmi. Pro tyto účely je nutné zabřednout do právní doktríny, případně do judikatury, kde už je obsah obchodních zvyklostí jasně vyjádřen, a to následovně v kontextu obchodních zvyklostí dle obchodního zákoníku: „*Vrátíme-li se k obchodním zvyklostem, pak je nutno jimi rozumět relativně stabilizovaná pravidla vzájemného chování účastníků obchodních vztahů, především obchodních závazkových vztahů, která jsou v obecném povědomí účastníků těchto vztahů a která jsou jimi obecně a spontánně dodržována. Tato pravidla nejsou založena na žádném právním předpisu, ale vznikají živelně a také stejně živelným opakovaným používáním se stabilizují*“.³

V souvislosti s ustanovením § 558 odst. 2 občanského zákoníku pak vykládá právní doktrína obchodní zvyklosti následovně: „*Obchodní zvyklosti jsou ustálená pravidla chování, která jsou obecně přijímána a dodržována účastníky obchodních vztahů, a to buď všeobecně, nebo*

¹ Více k výkladu právního jednání v souvislosti s obchodními zvyklostmi viz oddíl 1.3.3 této diplomové práce.

² MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kolektiv. Občanský zákoník: velký komentář; Svazek III. § 419-654 a související společná a přechodná ustanovení. Vydání první. Praha: Leges, 2014. str. 619.

³ BALABÁN, P., ČÁP, Z., FALDYNA, F., HAMPEL, P., HORÁČEK, T., HUŠEK, J., KOVAŘÍK, Z., KOŽIAK, J., LIŠKA, P., MAREK, K., POHL, T., POKORNÁ, J., ROZEHNALOVÁ, N., TOLLNEROVÁ, P. a kol. [Zrušeno] Obchodní zákoník: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-12-2]. ASPI_ID KO513_1991CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

v určitém obchodním odvětví. Obchodní zvyklost však nepředstavuje každé zažité pravidlo, zejména v případech opakovaného porušování práv a povinností“.⁴

K obsahu obchodní zvyklostí se však již vyjádřila i judikatura Nejvyššího soudu ČR, která obchodními zvyklostmi rozumí „ustálenou obchodní praxi (pravidla), která je dodržována účastníky obchodních vztahů a může mít různý dosah. Některá pravidla jsou uplatňována všeobecně v obchodě, jiná jen v některém obchodním odvětví. Další zvyklosti se mohou vztahovat jen k určitému druhu obchodu či k určitému druhu zboží (díla) nebo mohou být omezeny jen na určitou územní oblast. I když obchodní zvyklosti regulují chování subjektů práva, neuplatňují svoji regulativní schopnost samy, ale na základě příslušných ustanovení právních předpisů. Nejsou samy o sobě právní normou ani pramenem práva a právního významu nabývají jen na základě a v rámci právní normy obsažené v právním předpisu“.⁵

Obchodní zvyklosti jsou tak ustálenou obchodní praxí, s tím, že nikoliv každá taková praxe bude nutně obchodní zvyklostí. Vzhledem k tomu, že tyto vznikají výhradně z vůle podnikatelů nikoliv nutně za ingerence zákonodárce, může být jejich obsah velmi široký, ba dokonce může přesahovat právní rámec. Totiž ustálená obchodní praxe může spočívat například i v porušování práv a povinností nebo v nošení formálního oděvu, slušné vystupování a vykání. Pokud jde o porušování práv a povinností, tyto nemohou z principu být obchodními zvyklostmi chráněnými právem, a v případech jako je nošení formálního oděvu nebo vykání bude zpravidla chybět určitá právní relevance.⁶ Obchodní zvyklosti tak tvoří užší množinu toho, co se jinak rozumí ustálenou obchodní praxí. Jakou ustálenou obchodní praxí ale můžeme považovat za obchodní zvyklost, nám zákon už neříká, a proto nabývá na významu jejich vymezení právní doktrínou, judikaturou a dalšími prameny. Pakliže na základě těchto identifikujeme obchodní zvyklost, lze následně přistoupit k ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku, který jim přiznává určité právní účinky.

Z výše uvedeného lze také dovodit, že obchodní zvyklosti nemohou být pramenem práva a nelze se jich tak dovolávat v právních vztazích bez dalšího. Tato skutečnost odlišuje obchodní zvyklosti od právních obyčejů, které totiž pramenem práva jsou, a to z důvodu, že u nich existuje obecné přesvědčení o nutnosti dodržovat takové pravidlo chování a jsou dlouhodobě zachovávány.⁷ V právní doktríně je ono obecné přesvědčení označováno jako *opinio necessitatis*

⁴ BERAN, Vladimír. § 558 [Právní styk s podnikatelem]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 5.

⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009

⁶ K tomu blíže viz kapitola 3 této diplomové práce.

⁷ GERLOCH, Aleš. Právní obyčej. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právní slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

a dlouhodobost jako *usus longaevus*, případně *longa consuetudo*.⁸ Obchodní zvyklosti přitom nesplňují znak *opinio necessitatis*, v důsledku čehož nemohou být pramenem práva. Pakliže se chce tedy někdo, zejména podnikatel, dovolávat obchodních zvyklostí v právních vztazích, musí k tomu existovat zákonné zmocnění, resp. musí zde být základ v právu, který ho k tomu opravňuje.⁹ Obchodních zvyklostí se lze přitom dovolávat zejména na základě ustanovení § 545 a 558 odst. 2 a násl. ve spojení s ustanovením § 9 odst. 2 in fine občanského zákoníku.

1.2. Právní úprava obchodních zvyklostí dle ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku

Ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku stanoví, že „[v] právním styku podnikatelů se přihlíží k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně, anebo v daném odvětví, ledaže to vyloučí ujednání stran nebo zákon. Není-li jiné ujednání, platí, že obchodní zvyklost má přednost před ustanovením zákona, jež nemá donucující účinky, jinak se může podnikatel zvyklosti dovolat, prokáže-li, že druhá strana určitou zvyklost musela znát a s postupem podle ní byla srozuměna.“.

Jak je patrné, znění daného ustanovení se skládá z relativně komplikovaného souvětí. To je totiž výsledkem sjednocení původních ustanovení legislativního návrhu občanského zákoníku, a to z důvodu minimalizování odkazů a odstavců. Pro účely dalšího rozboru je následující výklad rozdělen do oddílů, které se samostatně zabývají každým specifickým aspektem daného ustanovení.

1.2.1. Právní styk podnikatelů

Z ustanovení § 558 odst. 2 věty první občanského zákoníku mimo jiné plyne, že v právních vztazích podnikatelů se přihlíží k obchodním zvyklostem. Tedy základní podmínkou je existence právního vztahu alespoň dvou či více podnikatelů ve smyslu ustanovení § 420 ve spojení s § 421 občanského zákoníku. Nejedná se však o nepřekonatelnou podmínku, jak je uvedeno v oddíle 1.2.5 této diplomové práce.

1.2.2. Obecné a odvětvové obchodní zvyklosti

Ustanovení § 558 odst. 2 věta první občanského zákoníku se dále vyjadřuje k tomu, že pamatuje na obchodní zvyklosti podnikatelů zachovávané obecně. Tyto se aplikují na právní vztahy všech podnikatelů bez ohledu na jejich obor podnikání, a jsou jednoduše označovány jako obecné obchodní zvyklosti.

⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97

⁹ Tento výklad lze mimo jiné přiměřeně vztáhnout také na obecné zvyklosti dle občanského zákoníku.

Vedle obecných obchodních zvyklostí dané ustanovení pamatuje také na odvětvové obchodní zvyklosti, které se použijí pouze v právních vztazích některých podnikatelů, a to v závislosti na jejich konkrétním odvětví obchodu. V podkapitole 2.2 této diplomové práci se dozvídáme například o obchodní zvyklostech v odvětví přepravy věcí a stavebnictví. Právní doktrína však také pamatuje například na bankovní zvyklosti nebo obchodní zvyklosti pro akreditivy.¹⁰

Tato relativně krátká pasáž předmětného ustanovení má však zásadní význam i z toho důvodu, že pouze na tomto místě se vyjadřuje platná a účinná právní úprava k obsahu obchodních zvyklostí. Blíže o obsahu obchodních zvyklostí jakožto ustálené obchodní praxe se jinak dozvídáme pouze z právní doktríny, judikatury a dalších pramenů, jak je uvedeno v podkapitole 1.1 této diplomové práce. Platí tak, že aby ustálená obchodní praxe byla obchodní zvyklostí, musí být tato zachovávána obecně mezi podnikateli anebo alespoň v určitém odvětví obchodu.

Ačkoliv to z daného ustanovení nevyplývá, autor této diplomové práce považuje za příléhavé ještě poukázat na to, že judikatura pamatuje také na obchodní zvyklosti, které se vztahují pouze k určitému druhu obchodů, zboží anebo služeb,¹¹ nebo pouze k určitému území.¹²

1.2.3. Vyloučení obchodních zvyklostí ujednáním stran nebo zákonem

Konečně ustanovení § 558 odst. 2 věta první občanského zákoníku uvádí, že obchodní zvyklosti se nutně nepoužijí vždy bez dalšího. Jejich použití může být totiž vyloučeno ujednáním stran anebo tak může stanovit zákon.

V rámci smluvní praxe mezi podnikateli si lze povšimnout, že podnikatelé nezřídka do závěrečných ustanoveních svých smluv doplňují ujednání o tom, že obchodní zvyklosti se na jejich právní vztah nepoužijí.¹³ Pokud jde o vyloučení obchodních zvyklostí na základě zákona, stěží bychom hledali takový právní předpis, který by výslovně vylučoval použití obchodních zvyklostí, jak předpokládá ustanovení § 558 odst. 2 věta první občanského zákoníku.

¹⁰ LIŠKA, Petr. Nová právní úprava dokumentárního akreditivu. *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 4, s. 101-106.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4862/2008

¹³ Např. odst. 11. 8. Smlouvy o výkonu činností stavebního dozoru a výkonu činnosti koordinátora BOZP uzavřené Krajskou správou a údržbou silnic Středočeského kraje, příspěvková organizace, a AF-CITYPLAN s.r.o. (13. 3. 2018). Registr smluv dle zákona č. 340/2015 Sb., o registru smluv. Dostupné z: <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/4948212?backlink=8rys6>.

1.2.4. Přednost obchodních zvyklostí před dispozitivními ustanoveními zákona

Zvláštní význam obchodní zvyklostí je pak zejména dovozován z ustanovení § 558 odst. 2 in fine občanského zákoníku. Tedy obchodní zvyklosti mají přednost před těmi ustanoveními zákona, které nemají donucující účinek, tj. dispozitivní ustanovení zákona.¹⁴ V této souvislosti autor této diplomové práce chce poukázat jen na to, že určení o tom, zda se jedná o dispozitivní či kogentní ustanovení, nemusí být vždy zjevné, jelikož imperativnost ustanovení zákona samo o sobě nezakládá jeho kogentnost.¹⁵ V takovém případě je nutné přihlížet i k dalším okolnostem jako je například teleologický výklad daného ustanovení zákona.¹⁶ Pro účely aplikace obchodních zvyklostí je tak podstatné se ve vybraných případech i blíže zabývat touto otázkou při stanovení toho, zda bude mít v konkrétním případě přednost obchodní zvyklost či dané ustanovení zákona.

Z daného ustanovení také vyplývá, že ujednání podnikatelů však může stanovit něco jiného. To však prakticky znamená, že mohou svým ujednáním pouze stanovit, že obchodní zvyklosti nemají přednost před dispozitivními ustanoveními zákona, což si podnikatelé také nezřídka sjednávají.¹⁷ Další variace jiného ujednání v té podobě, že by byly postaveny obchodní zvyklosti na roveň dispozitivním ustanovením zákona nedává praktický smysl a s ohledem na výše uvedené nelze ani ujednáním stanovit, aby obchodní zvyklosti měly přednost před kogentními ustanoveními zákona.

Lze tak shrnout, že smluvní strany nebo zákon mohou vyloučit použití obchodních zvyklostí bez dalšího, případně mohou smluvní strany projevit vůli být obchodními zvyklostmi vázány, avšak jim nepřiznávají přednost před dispozitivními ustanoveními zákona.

1.2.5. Obchodní zvyklosti v právním styku s nepodnikatelem

Nakonec ustanovení § 558 odst. 2 in fine občanského zákoníku stanoví zvláštní případ použití obchodních zvyklostí v právních vztazích s podnikatelem a osobou, která podnikatelem

¹⁴ DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-11]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁵ PETROV, Jan. § 1 [Soukromé a veřejné právo. Kogentní a dispozitivní ustanovení]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 61.

¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2017 sp. zn. 30 Cdo 268/2016: „Nelze vystačit pouze s gramatickým výkladem. Významnou roli zde hraje především výklad teleologický. Je proto nutné se vždy ptát po účelu zákonného příkazu či zákazu.“

¹⁷ Např. odst. 10.1 Smlouvy o poskytnutí zvýhodněné služby mezi Česká agentura na podporu obchodu/CzechTrade a Svaz českých a moravských výrobních družstev (13. 10. 2023). Registr smluv dle zákona č. 340/2015 Sb., o registru smluv. Dostupné z: <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/26087931?backlink=k2qq5>.

není. Jak bylo již uvedeno výše, podmínka právního vztahu alespoň dvou či více podnikatelů tak neplatí bez bezvýjimečně.

Znění ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku bylo v původním návrhu občanského zákoníku rozděleno do tří odstavců. Teprve jejich sloučením do jednoho odstavce z důvodu minimalizace odkazů a odstavců došlo k odchýlení se od jejich původního významu.^{18 19} Totiž znění ustanovení § 558 odst. 2 in fine občanského zákoníku mělo přímo navazovat na znění ustanovení § 558 odst. 2 první věty občanského zákoníku. Z toho by pak bylo možné dovodit, že podnikatel se může dovolávat obchodních zvyklostí vůči nepodnikateli v rámci jejich právního vztahu za předpokladu, že nepodnikatel musel takové obchodní zvyklosti znát a být s postupem s nimi srozuměn. Zákonodárce tak dovoluje zapojení širšího okruhu osob do obchodních zvyklostí, ač si je vědom toho, že tyto jsou výhradně utvářeny podnikateli a jejich ohniskem budou právě podnikatelské právní vztahy.

Z ustanovení § 558 odst. 2 in fine občanského zákoníku přímo vyplývá, že obchodních zvyklostí se může dovolávat podnikatel vůči nepodnikateli. Lze však výkladem dovodit, že takové právo by mělo svědčit i nepodnikateli dle názoru autora této diplomové práce, a to za předpokladu, že tento takovou obchodní zvyklost zná, je s postupem podle ní srozuměn a tato je aplikovatelná na jeho právní vztah s podnikatelem. Autor této diplomové práce pak neshledává legitimní důvod, proč by takové právo mělo být pouze jednostranné, resp. proč by mělo svědčit výhradně podnikateli. Takový závěr by totiž vedl nedůvodně k tíži nepodnikatelů a tedy neúměrné asymetrii jejich práv, a to i s ohledem na zásah do rovnosti zbraní, jak předpokládá ustanovení § 2 odst. 1 občanského zákoníku ve spojení s čl. 1 a 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Lze tak shrnout, že uvedeným zněním daného ustanovení chtěl zákonodárce dát pouze na vědomí, že znalost obchodních zvyklostí presumuje spíše u podnikatelů než nepodnikatelů. Obecně lze tak říci, že pokud nepodnikatel zná určitou obchodní zvyklost a je s postupem podle ní srozuměn, zákon umožňuje ji aplikovat i na jeho právní vztah s nepodnikatelem, a to bez ohledu na to, zda se toho dovolává podnikatel či nepodnikatel.

Z daného ustanovení také plyne, že pokud se obchodní zvyklosti dovolává podnikatel, tento musí vedle toho prokázat i to, že tento nepodnikatel obchodní zvyklost musel znát a současně byl

¹⁸ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kolektiv. Občanský zákoník: velký komentář; Svazek III. § 419-654 a související společná a přechodná ustanovení. Vydání první. Praha: Leges, 2014.

¹⁹ DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-14]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

s postupem podle ní srozuměn. Jak uvádí komentářová literatura, jedná se ze strany podnikatele o obtížně prokazatelnou skutečnost, jelikož předmětem prokazování bude vždy vnitřní stav takového člověka.²⁰ Autor této diplomové práce doplňuje, že tento vnitřní stav by mohl být považován za prokázáný, je-li mezi podnikatelem a nepodnikatelem postup podle obchodní zvyklosti výslovně ujednán, například v písemné smlouvě v souladu se zákonem, avšak vzhledem k existenci takového smluvního ujednání by aplikace obchodních zvyklostí podle tohoto ustanovení pozbývala na významu.

1.3. Vybrané právní instituty související s obchodními zvyklostmi

1.3.1. Zvyklosti

Občanský zákoník nevymezuje obsah jak obchodních zvyklostí, tak ani zvyklostí obecných. Stejně tak vymezení obecných zvyklostí nalezneme v právní doktríně, která je označuje za „ustálená pravidla chování, která jsou obecně přijímána a dodržována, aniž je vyžadováno, aby jejich uživatelé byli přesvědčeni o nutnosti jejich zachování“.²¹ To je zcela v souladu i s tím, jak právní doktrína vymezuje obchodní zvyklosti, pokud na tyto nahlédneme ve vztahu speciality k zvyklostem obecným. Právní úprava zvyklostí obecných se přitom přiměřeně použije také na obchodní zvyklosti.²²

Obchodních zvyklostí podle ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku se lze dovolávat i ve spojení s ustanovením § 9 odst. 2 in fine občanského zákoníku, který zvyklostem přiznává určitou právní relevanci. Jak bylo totiž uvedeno v podkapitole 1.1 této diplomové práce, nelze se dovolávat zvyklostí bez dalšího, pokud k tomu není zákonné zmocnění. Dále je nutné připomenout ustanovení § 545 občanského zákoníku, které uvádí, že právní jednání vyvolává mimo jiné i ty právní následky, které plynou ze zvyklostí. Obchodní zvyklosti jsou tak způsobilé vyvolávat vznik, změnu či zánik určitých práv a povinností prostřednictvím právního jednání, aniž by taková práva a povinnosti byly vyjádřeny v zákoně nebo v samotném právním jednání účastníků obchodních vztahů. Tato skutečnost je předmětem dalšího výkladu v oddílu 2.1.2 této diplomové práce.

²⁰ DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-12-2]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²¹ BERAN, Vladimír. § 545 [Právní jednání]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 9.

²² MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kolektiv. Občanský zákoník: velký komentář; Svazek III. § 419-654 a související společná a přechodná ustanovení. Vydání první. Praha: Leges, 2014.

1.3.2. Zavedená praxe stran

Obchodní zvyklosti je nutné také odlišit od zavedené praxe stran, která je upravena v řadě ustanoveních občanského zákoníku, zejména pak ustanovením § 556 odst. 2 občanského zákoníku. Tento institut má rovněž svůj význam zejména při výkladu právního jednání, kde je také systematicky zařazen mezi výkladová pravidla. Zavedenou praxí stran se dle právní doktríny rozumí ustálené pravidlo chování, které je zachováváno pouze mezi určitými osobami a je vymezeno následovně: „Zavedená praxe předpokládá relativní dlouhodobost, opakovanost a stálost. Na rozdíl od zvyklostí se vztahuje pouze ke vzájemnému styku stran a není vyžadováno její přijímání a dodržování určitou skupinou osob“.²³ Vybraná ustálená obchodní praxe může být jak zavedenou praxí stran, tak obchodní zvyklostí, pokud splňuje podmínky obou právních institutů. Obchodní zvyklosti však zejména odlišuje ustanovení § 558 odst. 2 věta první občanského zákoníku, který stanoví, že obchodní zvyklosti jsou zachovávány v obchodu obecně anebo alespoň v daném odvětví. Tuto podmínku dále rozvíjí právní doktrína a judikatura, jak je uvedeno v oddíle 1.2.2 této diplomové práce. Zatímco zavedená praxe stran platí pouze mezi smluvními stranami. Není však vyloučené, ba naopak lze očekávat, že vzniku obchodní zvyklosti předcházela právě zavedená praxe stran. Odlišení těchto pojmů je zde zdůrazněno zejména z toho důvodu, že v rozhodovací praxi soudů se objevuje nežádoucí záměna těchto institutů, jak je blíže uvedeno v podkapitole 2.3 této diplomové práci. S obchodními zvyklostmi přitom spojujeme jiné právní účinky než se zavedenou praxí stran, a proto je nutné dbát na jejich odlišování.

1.3.3. Pravidla výkladu právního jednání

Občanský zákoník řadí systematicky obchodní zvyklosti mezi pravidla pro výklad právního jednání. Autor této diplomové práce však nepovažuje obchodní zvyklosti dle ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku pouze za výkladové pravidlo s ohledem na to, že mohou také vyvolávat právní následky prostřednictvím právního jednání dle ustanovení § 545 a 558 odst. 2 občanského zákoníku a plní také ochrannou funkci v rámci jiných právních institutů.²⁴ Autor této diplomové práce však uvádí také odlišný názor uvedený v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3071/2019, který k obchodním zvyklostem dle ustanovení § 264 odst. 1 obchodního zákoníku uvedl, že mají pouze interpretační význam. Jeho zdůvodnění by se dalo však přiměřeně vztáhnout také na obchodní zvyklosti dle ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku.²⁵

²³ BERAN, Vladimír. § 556 [Výklad právních jednání]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 11.

²⁴ K tomu více viz oddíly 1.3.5 a 1.3.6 této diplomové práce.

²⁵ Více k tomu viz oddíl 2.1.2 této diplomové práce.

Za to ustanovení § 558 odst. 1 občanského zákoníku týkající se také obchodu je bezesporu výkladovým pravidlem, který se zabývá výkladem výrazů použitých v právním styku s podnikatelem. Tedy na základě tohoto ustanovení se výrazu připouštějícímu více výkladů přisoudí takový význam, který je ustálený pro tento právní styk. To lze typicky vztáhnout na zvláštní výrazy pravidelně podnikateli užívané v jejich oboru podnikání. Pokud však v takovém právním styku figuruje nepodnikatel, přisoudí se takovému výrazu tento význam pouze v případě, že podnikatel prokáže, že tento význam musel být nepodnikateli znám, jinak se mu přisoudí význam, který je obecně známý. Tyto lze také označit za zvyklosti projevu v kontextu výkladu obchodních zvyklostí dle komentářové literatury.²⁶

Výkladová pravidla jako taková plní přitom zejména funkci objasňovací a mají svůj význam nejen pro bližší určení práv a povinností osob, ale může být také na základě nich dovozena neplatnost či zdánlivost právního jednání.²⁷

1.3.4. Adhezní smlouvy a zásada poctivého obchodního styku

Na obchodní zvyklosti ve spojení se zásadou poctivého obchodního styku odkazuje také ustanovení § 1801 in fine občanského zákoníku v souvislosti s doložkami ve smlouvách mezi podnikateli uzavíraných adhezním způsobem, tj. smlouvy, jejichž základní podmínky byly určeny jednou stranou nebo dle jejich pokynů, aniž druhá strana jakožto také slabší strana mohla jejich obsah ovlivnit, jak vyplývá z ustanovení § 1798 odst. 1 občanského zákoníku.

Obsahový překryv obchodních zvyklostí se zásadou poctivého obchodního styku nelze nutně vyloučit. Obchodní zvyklosti nicméně tvoří užší množinu oproti poctivému obchodnímu styku. Tento institut představuje obdobu dobrých mravů v právním styku podnikatelů,²⁸ avšak mezi těmito instituty není vztah příčiny. Proto jednání v rozporu s dobrými mravy nutně nezakládá rozpor s poctivým obchodním stykem.²⁹ Zásada poctivého obchodního styku pak také představuje v právních vztazích podnikatelů *ultima ratio*.³⁰ Zásada poctivého obchodního styku byla také

²⁶ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kolektiv. Občanský zákoník: velký komentář; Svazek III. § 419-654 a související společná a přechodná ustanovení. Vydání první. Praha: Leges, 2014. str. 619. marg. č. 8.

²⁷ DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-15]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁸ HAVEL, Bohumil. Dobré mravy a poctivý obchodní styk [online]. Právník, 2000, č. 1, [cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: http://obchodni.juristic.cz/69611/clanek/j_obchod2.html.

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 1027/2006.

³⁰ JANOUŠEK, Michal. § 1801 [Právní povaha adhezní kontraktace]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 4.

reflektována v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2017, č. j. 23 Cdo 3827/2017-247 v kontextu obchodních zvyklostí.³¹

1.3.5. Ujednání o času plnění, úroku z prodlení a náhradě nákladů spojených s uplatněním pohledávky

Dále na obchodní zvyklosti ve spojení se zásadou poctivého obchodního styku odkazuje ustanovení § 1964 odst. 1 in fine občanského zákoníku, a to od účinnosti novely občanského zákoníku zákonem č. 374/2022 Sb. Obchodní zvyklosti v daném případě plní obdobně ochrannou funkci jako je tomu v ustanovení § 1801 in fine občanského zákoníku, pokud jde o zvláštní nevýhodnost ujednání o času plnění, úroku z prodlení a náhradě nákladů spojených s uplatněním pohledávky.

1.3.6. Hospodářská soutěž

Obchodní zvyklosti nalezneme také v zákoně o ochraně hospodářské soutěže. Ustanovení § 3 odst. 2 písm. d) zákona o ochraně hospodářské soutěže zakazuje dohody mezi soutěžiteli narušující hospodářskou soutěž tím, že uzavření smlouvy vázou na plnění, které jak věcně, tak dle obchodních zvyklostí a zásad poctivého obchodního styku, nesouvisí s předmětem dané smlouvy. Opět se tak setkáváme se spojením obchodní zvyklostí s poctivým obchodním stykem. Společně tyto instituty plní funkci *ultima ratio* pro dohody s vázaným plněním, tzv. junktimace.³²

Stejně tak ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně hospodářské soutěže stanoví, že zneužitím dominantního postavení je vázané plnění, které věcně ani dle obchodních zvyklostí s předmětem smlouvy nesouvisí. Dané ustanovení se aplikuje obdobně jako v případě zakázaných dohod uvedených výše, a to bez ohledu na to, že v tomto ustanovení není již výslovně zohledněna zásada poctivého obchodního styku, ale výhradně obchodní zvyklosti.³³

³¹ Více k tomu viz oddíl 2.3.5 této diplomové práce.

³² KINDL, Jiří, MUNKOVÁ, Jindřiška. § 11 [Formy zneužití]. In: KINDL, Jiří, MUNKOVÁ, Jindřiška. Zákon o ochraně hospodářské soutěže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 209.

³³ ORŠULOVÁ, A., RAUS, D. Zákon o ochraně hospodářské soutěže: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-16]. ASPI_ID KO143_2001CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

2. Obchodní zvyklosti ve vybrané judikatuře a dalších pramenech

V podkapitole 1.1 této diplomové práce bylo řečeno, že ustálená obchodní praxe vzniká z vůle podnikatelů při výkonu jejich podnikatelské činnosti. Zákonodárce přitom pouze vybrané ustálené obchodní praxi přiznává právní ochranu, která svědčí obchodním zvyklostem. O těchto se však nedozvídáme ze zákona, ale prostřednictvím jiných pramenů jako je zejména judikatura. Totiž soud nalézá jak právo týkající se obchodních zvyklostí, tak obsah konkrétních obchodních zvyklostí. Právo týkající se obchodních zvyklostí se vztahuje také na procesní pravidla související s tvrzením obchodních zvyklostí v řízení před soudem. Následující výklad této diplomové práce se tak věnuje především judikatuře a okrajově i dalším pramenům za účelem identifikace konkrétních obchodních zvyklostí, jakož i procesních pravidel pro tvrzení obchodních zvyklostí v řízení před soudem.

Výběr soudních rozhodnutí byl autorem této diplomové práce prováděn systematicky dle následujícího klíče. V první řadě autor této diplomové práce kontaktoval veškeré Obvodní soudy v Praze prostřednictvím písemné žádosti o poskytnutí informací, jak předpokládá zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Předmětem těchto žádostí bylo zaslání všech soudních rozhodnutí daných soudů za období od 1. 1. 2021 až 3. 2. 2023, v jejichž odůvodněních se uváděla hesla „obchodní zvyklosti“, „§ 558 odst. 2 občanského zákoníku“, „§ 1 odst. 2 obchodního zákoníku“, „§ 264 obchodního zákoníku“ nebo „§ 730 obchodního zákoníku“. Vzhledem k tomu, že zpětná vazba těchto soudů zcela nenaplnila očekávání autora této diplomové práce, pátral posléze po příslušné judikatuře prostřednictvím právnických zdrojů Beck-online a ASPI za použití stejných hesel uvedených výše, které se měly vyskytovat v odůvodněních soudních rozhodnutí. Předmětem tohoto pátrání byla již veškerá soudní rozhodnutí bez ohledu na výše vymezené období, soudní instanci nebo konkrétní soud. Nakonec autor této diplomové práce přistoupil ještě k hledání výše uvedených hesel v odůvodněních soudních rozhodnutí, která jsou k dispozici v databázi rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů. Tato je dostupná na webovém portálu www.justice.cz, který provozuje Ministerstvo spravedlnosti ČR.

Po přezkoumání získaných soudních rozhodnutí autor této diplomové práce vyloučil ta, která ač splňovala výše uvedená kritéria, nebyla relevantní pro další zkoumání obchodních zvyklostí z těch důvodů, že se obchodními zvyklostmi obsahově nezabývaly nebo odkazovaly na výše uvedené hesla, aniž by se s nimi blíže ze strany soudu či účastníků řízení pracovalo a bylo by možné z nich dovodit určité relevantní závěry. Zbývající judikaturu pak autor této diplomové práce podrobil bližší analýze, jejíž závěry jsou uvedeny níže v této kapitole diplomové práce.

Autor této diplomové práce vedle identifikace konkrétních obchodních zvyklostí a procesních pravidel pro tvrzení obchodních zvyklostí v řízení před soudem uvádí také mimo jiné kritické zhodnocení vybrané judikatury a demonstruje zjištěná procesní pravidla vyšších soudů na rozhodnutích soudů nižšího stupně. Každý rozbor uvedeného soudního rozhodnutí je tak strukturován do dvou částí, kde první část je věnována shrnutí skutkového a právního stavu soudem posuzovaného případu a druhá část se zaměřuje na kritické zhodnocení daného rozhodnutí autorem této diplomové práce a shrnutí závěrů relevantních pro poznání obchodních zvyklostí. Výjimkou z této struktury je pak vybraná judikatura uvedená v podkapitole 2.4 této diplomové práce, která se sice týká obchodních zvyklostí, ale její nové poznatky jsou spíše okrajové a proto je tato také jen autorem této diplomové práce stručně shrnuta.

2.1. Judikatura týkající se konkrétních obchodních zvyklostí a procesní pravidel pro tvrzení obchodních zvyklostí v řízení před soudem

V této podkapitole jsou předmětem rozboru soudní rozhodnutí, zejména pak soudů vyššího stupně, která přispívají k poznání jak procesních pravidel tvrzení obchodních zvyklostí, tak konkrétních obchodních zvyklostí bez ohledu na to, zda byly soudem vzaty za prokázané či nikoliv. Nakonec v oddíle 2.1.6 této diplomové práce jsou nad rámec v samostatné struktuře v rámci části druhé týkající se zhodnocení vybrané judikatury uvedeny také vlastní úvahy autora této diplomové práce k některým sporným otázkám týkající se tvrzení obchodních zvyklostí v řízení před soudem v kontextu shrnuté judikatury.

2.1.1. Tvrzení obchodní zvyklosti ve zdravotnickém sektoru v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009

Shrnutí skutkového a právního stavu

Nejvyšší soud ČR se v posuzovaném rozsudku zabýval nárokem zdravotnického zařízení na zaplacení zákonného úroku z prodlení vůči jinému zdravotnickému zařízení za to, že uhradilo kupní cenu za zdravotnická materiálu a služby po splatnosti, a to v letech 2001 a 2002.

Městský soud v Brně jakožto prvostupňový soud vzal za prokázané, že mezi těmito zdravotnickými zařízeními byla v rozhodné době zavedena a dodržována taková praxe, dle které se hradila kupní cena za zdravotnické materiálu v rozpětí několika měsíců po jeho dodání a obdržení faktur. Na základě tohoto měla existovat obchodní zvyklost o tom nevymáhat majetkové sankce jako byl úrok z prodlení, pokud se jednalo o tento zdravotnický materiál, a to platilo alespoň na území Jihomoravského kraje. Tento soud tak nároku na zaplacení úroku z prodlení nevyhověl a žalobu zamítl.

Proti tomuto rozhodnutí následně podal žalobce odvolání. Krajský soud v Brně jakožto odvolací soud opět provedl dokazování, v rámci něhož byly mimo jiné provedeny také stanovisko a vyjádření některých asociací působících ve zdravotnickém sektoru. Závěry stanoviska a vyjádření zdravotnických asociací k obchodním zvyklostem však nebyly jednotné. Z provedeného dokazování totiž odvolací soud zjistil, že některá zdravotnická zařízení k účtování úroků z prodlení a jiným sankcím nepřistupovala, zatímco jiná zdravotnická zařízení trvala na řádném plnění platebních povinností. V důsledku toho odvolací soud nevzal tvrzenou obchodní zvyklosti za prokázanou, a proto rozhodl tak, že nároku žalobce vyhověl.

Nakonec žalované zdravotnické zařízení podalo proti tomuto rozhodnutí dovolání, v němž především oponovalo specifickým etickým aspektem jejich vztahu s žalobcem, které bylo také zdravotnickým zařízením. Předmětný zdravotnický materiál se kupoval v závislosti na potřebě záchrany života a zdraví, nikoliv běžné obchodní úvaze. Tento etický aspekt údajně zohledňovaly přinejmenším veřejnoprávní zdravotnická zařízení tak, že mezi nimi existovala nepsaná a všeobecně dodržovaná dohoda, resp. obchodní zvyklost, umožňující pozdní úhradu kupní ceny za takové zboží a služby, a to v rádech měsíců, aniž by za to byly vymáhány majetkové sankce jako je zákonný úrok z prodlení.

Dovolací soud shrnul, že každá ustálená obchodní praxe nemusí být obchodní zvyklostí. To zvláště platí pro dlouhodobě zaužívané pravidlo chování, kterým se opakovaně porušují práva a povinnosti, ať subjektivní či objektivní. Tento soud tak uzavřel, že obchodní zvyklosti nemohou být v rozporu se smlouvou nebo zákonem. Naopak přisvědčil, že může být obchodní zvyklostí například sjednávání delší doby splatnosti kupních cen za zdravotnický materiál, pakliže ji budou patřiční účastníci obchodních vztahů sjednávat a věřitelé tuto delší dobu budou reflektovat ve výzvách k plnění vůči dlužníkům. S ohledem na to, že tvrzená obchodní praxe se nemůže stát obchodní zvyklostí, rozhodl tento soud tak, že nárok žalobce na zaplacení zákonného úroku byl oprávněný, a proto dovolání podané žalovaným zamítl.

Zhodnocení

Dané rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR zásadním způsobem přispívá k bližšímu poznání obchodní zvyklostí, a to ačkoliv v kontextu předchozí právní úpravy dle obchodního zákoníku. Jeho závěry lze ale přiměřeně aplikovat i na obchodní zvyklosti dle ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku.

Nejvyšší soud ČR shrnul, že v obchodních vztazích se může ustálit různá obchodní praxe, avšak nikoliv každá taková bude bez dalšího obchodní zvyklostí. To platí zejména pro praxi,

kteřou se porušují práva a povinnosti ze zákona. Tento soud tak stanovil meze toho, co lze za obchodní zvyklost ještě považovat. Obchodní zvyklosti mohou tedy působit pouze *praeter legem*, nikoliv *contra legem*.

S uvedeným závěrem se autor této diplomové práce zcela ztotožňuje, jelikož praxe odporující právu by neměla požívat právní ochrany v demokratickém právním státě jako je ČR. Autor této diplomové práce má také za to, že nadřazenost zákona nad obchodními zvyklostmi vyplývá z ustanovení § 558 odst. 2 in fine občanského zákoníku, v němž se mimo jiné uvádí, že obchodní zvyklosti mohou být vyloučeny zákonem.

Autor této diplomové práce v kontextu platné a účinné právní úpravy dále stanoví konkrétní limity ustálené obchodní praxe, která už nemůže být obchodní zvyklostí ve smyslu ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku a ve spojení se závěry výše uvedeného rozsudku Nejvyššího soudu ČR. Totiž čl. 2 odst. 4 Ústavy stanoví následující: „*Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá*“. Na dané ustanovení navazuje také čl. 2 odst. 3 Listiny, kterým se stanoví: „*Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá*“. Tato ustanovení jsou projevem zásady legální licence, která je charakteristická právě pro soukromé právo. Ustanovení § 1 odst. 2 občanského zákoníku tuto zásadu pak dále rozvíjí zejména s ohledem na zásadu autonomie vůle, a to následovně: „*Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti*“. Lze v kontextu výše uvedených závěrů Nejvyššího soudu ČR a platné a účinné právní úpravy tvrdit, že ustálená obchodní praxe se nemůže stát obchodní zvyklostí, pokud je tato v rozporu s výslovným zákonným zákazem, dobrými mravy,³⁴ veřejným pořádkem³⁵ anebo právem týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.

Dále za povšimnutí stojí také skutečnost, že Krajský soud v Brně jakožto odvolací soud si v rámci dokazování nechal vyžádat stanovisko jedné zdravotnické asociace, načež na to reagoval žalobce písemným vyjádřením jiné zdravotnické asociace a některých nezávislých zdravotnických zařízení. Tato skutečnost svědčí o tom, že různé organizace sdružující vybrané podnikatele mohou

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. července 2018 sp. zn. 26 Cdo 4262/2017: „(...) *souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.*“

³⁵ MELZER, F., TÉGL, P. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117, Praha: Leges, 2013, s. 60: „*veřejný pořádek představují základní pravidla právního řádu, na kterých je třeba bezvýhradně trvat, tedy taková pravidla, jejichž dodržení nelze ponechat výlučně na iniciativě dotčených jednotlivců*“

mít významný vliv na prokázání obchodních zvyklostí. Organizacím sdružující vybrané podnikatele se pak blíže věnuje kapitola 3 této diplomové práce.

2.1.2. Tvrzení povinnosti dodržovat technické normy jakožto obchodní zvyklost v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3071/2019

V posuzovaném případě Nejvyšší soud ČR přezkoumával nárok žalobce jakožto zhotovitele díla na zaplacení odměny, a to vůči žalovanému jakožto provozovateli herny. Účastníci řízení totiž v roce 2009 uzavřeli smlouvu o dílo, na základě které měl žalobce provést technické práce v prostorách herny spočívající v instalaci vzduchotechniky, klimatizace, měření a regulace. Vzhledem k tomu, že žalobce měl za to, že dílo bylo řádně a včas provedeno a žalovaný nezaplatil smlouvenou odměnu, domáhal se svého nároku u soudu. Žalovaný však vytýkal žalobci, že dílo mělo vady, které spočívaly v tom, že instalované zařízení bylo hlučné, nedostatečně odvětrávalo a měnilo teplotu vzduchu.

Krajský soud v Brně jakožto prvostupňový soud zamítl v pořadí již druhým rozsudkem předmětnou žalobu zhotovitele díla. Dílo nemohlo být řádně provedeno z důvodu, že žalovanému nebylo předáno protokolární vyhodnocení realizovaných zkoušek na díle, což ukládala technická norma. Ze znaleckého posudku vyplynulo, že kdyby tak žalobce učinil, bylo by možné určit, zda bylo dílo řádně předáno, resp. zda vady tvrzené žalovaným mělo dílo již v okamžiku předání anebo vznikly až v průběhu jeho provozu. Tento soud doplnil, že technická norma, ač obecně nezávazná, zavazovala žalobce jakožto odborníka. Skutečnost, že smlouva o dílo na tuto technickou normu nepoukazovala, na věci nemohlo nic měnit, jelikož dodržování obvyklých standardů v souladu s technickými normami bylo obvyklou zvyklostí. V návaznosti na to odvolání podané žalobcem odvolací soud rozhodnutí prvostupňového soudu potvrdil, jelikož se ztotožnil se závěry prvostupňového soudu. Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal také dovolání.

Nejvyšší soud ČR v první řadě uvedl, že technické normy nejsou obecně závazné, ale mají povahu kvalifikovaného doporučení v návaznosti na judikaturu Ústavního soudu ČR.³⁶ Proto podmínění provedení díla předáním protokolárního vyhodnocení realizovaných zkoušek na díle dle technické normy, aniž by to stanovoval zákon nebo smlouva, nemělo právní oporu. Pokud jde o tvrzenou obchodní zvyklost, Nejvyšší soud ČR se vyjádřil tak, že obchodní zvyklosti dle ustanovení § 264 obchodního zákoníku nemají kvalitu právní normy nebo smluvního ujednání, jelikož se jedná pouze o výkladové pravidlo. Nemohou tak být důvodem pro vznik, změnu nebo zánik práv a povinností.³⁷ Vzhledem k tomu, že nebylo správně posouzeno provedení díla,

³⁶ Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 26. 5. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 40/08.

³⁷ Odst. 22 rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3071/2019

Nejvyšší soud ČR předchozí rozhodnutí obou soudů zrušil a vrátil věc prvostupňovému soudu k dalšímu řízení.

Zhodnocení

Ačkoliv posuzovaný rozsudek byl vyhlášen relativně nedávno, týká se sporu z roku 2009, a proto byl soud povinen posoudit tento případ dle právních předpisů platných a účinných v té době, jak předpokládá ustanovení § 3028 odst. 3 občanského zákoníku. Nejvyšší soud ČR tak posuzoval obchodní zvyklosti v kontextu ustanovení § 264 a násl. obchodního zákoníku a dovodil, že tyto jsou pouze výkladovým pravidlem, které nemohou vyvolávat právní následky. Autor této diplomové práce také poukazuje na tvrzení tohoto soudu o tom, že pokud by byla prokázána obchodní zvyklost spočívající v předávání protokolárního vyhodnocení realizovaných zkoušek na díle, nebylo by to stejně porušením smluvního závazku, jelikož obchodní zvyklosti nemohou s ohledem na výše uvedené založit takovou povinnost.

Dané rozhodnutí má tak z pohledu autora této diplomové práce zásadní význam pro obchodní zvyklosti i v kontextu občanského zákoníku. Totiž pokud by se na posuzovaný případ aplikovala právní úprava obchodních zvyklostí dle občanského zákoníku, bylo by dle názoru autora této diplomové práce možné dovodit, že tvrzená obchodní zvyklost, pokud by byla prokázána, by byla způsobilá vyvolat vznik, změnu či zánik práv a povinností s ohledem na ustanovení § 545 občanského zákoníku, dle kterého právní jednání vyvolává právní následky plynoucí mimo jiné ze zvyklostí. Dle komentářové literatury se dovozuje také způsobilost obchodních zvyklostí vyvolat právní následky přímo z ustanovení § 558 odst. 2 věta první občanského zákoníku.³⁸ Díkce ustanovení § 264 odst. 1 obchodního zákoníku se přitom příliš neliší od znění ustanovení § 558 odst. 2 věty první občanského zákoníku s ohledem na užití slova „přihlíží“, které se objevuje v obou těchto ustanoveních. Nejvyšší soud ČR přitom dovodil, že obchodní zvyklosti jsou pouze výkladovým pravidlem s ohledem na textaci ustanovení § 264 odst. 1 obchodního zákoníku ve spojení s komentářovou literaturou.³⁹ Dle autora této diplomové práce lze shrnout výše uvedené závěry tak, že obchodní zvyklosti vztažené na právní vztahy dle občanského zákoníku mohou vyvolávat právní následky prostřednictvím právního jednání. To však neplatí pro právní vztahy založené před datem 1. 1. 2014, tj. před platností a účinností občanského zákoníku, a to ve spojení i s ustanovením § 3028 odst. 2 in fine občanského zákoníku.

³⁸ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kolektiv. Občanský zákoník: velký komentář; Svazek III. § 419-654 a související společná a přechodná ustanovení. Vydání první. Praha: Leges, 2014. str. 621. marg. č. 19.

³⁹ Odst. 22 rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3071/2019.

Je tak otázkou, jak by Nejvyšší soud ČR rozhodoval, pokud by se na posuzovaný případ vztahovaly obchodní zvyklosti ve smyslu ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku. Autor této diplomové práce uvádí, že technické normy, ač nezávazné, by mohly být jinak pramenem obchodních zvyklostí a na základě výkladu podaného v kapitole 1 této diplomové práce by mohly také založit práva a povinnosti ve smyslu ustanovení § 545 nebo 558 odst. 2 občanského zákoníku. Nikoliv však dodržování každé technické normy bude nutně obchodní zvyklostí a mělo by být nadále předmětem dokazování, zda taková kvalifikovaná doporučení naplňují i znaky kladené na obchodní zvyklosti.

2.1.3. Tvrzení obchodní zvyklosti související s dodávkami jatečných zvířat v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4862/2008

Shrnutí skutkového a právního stavu

Předmětem sporu posuzovaného případu byla vybraná ujednání kupní smlouvy, kterou uzavřely mezi sebou dvě družstva. Na základě této smlouvy mělo žalované družstvo dodat žalobci určité množství jatečných zvířat ve vybraných čtvrtletích roku 2003. Vzhledem k tomu, že žalované družstvo nedodalo ujednané množství jatečných zvířat, domáhal se žalobce zaplacení smluvní pokuty dle uvedené kupní smlouvy, a to prostřednictvím správce konkursní podstaty v důsledku svého úpadku.

Prvostupňový soud vzal za prokázané, že mezi družstvy existovala kupní smlouva včetně ujednání o smluvní pokutě, na kterou vznikl žalobci nárok v důsledku nedodání příslušného množství jatečných zvířat. Jelikož však byla žalovaným družstvem uplatněna námitka promlčení, která se vztahovala na část předmětného nároku, vzal žalobce žalobu zpět v rozsahu tohoto promlčení a prvostupňový soud co do tohoto rozsahu žalobu zastavil a ve zbylé části žalobě vyhověl.

Vzhledem k tomu, že žalované družstvo nesouhlasilo s žalobou i ve zbývajícím rozsahu, podalo proti výše uvedenému soudnímu rozhodnutí odvolání. Odvolací soud přitom vyhověl odvolání podaného žalovaným družstvem a původní žalobu zamítl. Z odůvodnění výše uvedeného rozsudku vyplývá, že odvolací soud na základě provedeného dokazování dospěl k tomu, že „účastníci vůči sobě v průběhu celé spolupráce smluvní pokutu za nedodané či neodebrané množství jatečných zvířat neuplatňovali“,⁴⁰ a to z důvodu, že množství jatečných zvířat ujednané v kupní smlouvě bylo pouze orientační a skutečně odebrané množství se teprve odvíjelo od telefonické komunikace, a to v závislosti na dostupnosti jatečných zvířat a tržních podmínek.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4862/2008.

Odvolací soud měl tak výše uvedenou spolupráci za prokázanou obchodní zvyklost. Žalobce tak dle tohoto soudu neměl nárok na zaplacení smluvní pokuty. Jak vyplývá z odůvodnění předmětného rozsudku, odvolací soud k této obchodní zvyklosti přihlédl jako k doplňku smluvního ujednání, a proto i v kontextu výše uvedeného nakonec rozhodl ve prospěch žalovaného družstva.

Žalobce proti tomuto soudnímu rozhodnutí podal dovolání, v němž argumentoval zejména tím, že pokud by tak existovala tvrzená obchodní zvyklost, musely by na ni smluvní strany v kupní smlouvě odkázat ve smyslu ustanovení § 264 odst. 2 obchodního zákoníku a tomu tak nebylo. Pokud by však měla být taková obchodní zvyklost posouzena jako doplněk smluvního ujednání, ustanovení obchodního zákoníku předepisující písemnou formu smluvní pokuty jsou však kogentními ustanoveními ve smyslu ustanovení § 263 obchodního zákoníku. Obchodní zvyklost by tak nemohla mít přednost před ujednanou smluvní pokutou, jelikož ustanovení § 264 odst. 2 obchodního zákoníku by se použilo pouze na jeho dispozitivní ustanovení. Dále však žalobce trval na tom, že obchodní zvyklost nebyla v řízení prokázána a praxe tvrzená žalovaným družstvem neexistovala ani mezi jinými družstvy obchodujícími s jatečnými zvířaty. Žalované družstvo naopak ve svém vyjádření k dovolání uvedlo, že považuje uvedenou obchodní zvyklost dle dokazování za prokázanou, a že tato vznikla v letech 2002 a 2003 v důsledku kolísající poptávky.

Nejvyšší soud ČR se vyjádřil tak, že ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku stanoví, že na obchodní závazkové vztahy se použijí ustanovení obchodního zákoníku, není-li to možné, použijí se předpisy občanského práva a teprve pokud nelze použít ani tyto, lze použít obchodní zvyklosti. Na základě toho se tak primárně přistupuje k ustanovením obchodního zákoníku, popř. smluvním ujednáním v souladu s těmito ustanoveními. Obchodní zvyklost obsažená ve smlouvě se pak stává tzv. primárním ustanovením obchodněsmluvním. Tomu tak v tomto případě ale nebylo. Dále dovolací soud uvedl, že podmínkou odvětvových obchodních zvyklostí je jejich existence alespoň v daném regionu, což také nebylo prokázáno u tvrzené obchodní zvyklosti. V kontextu těchto závěrů tak rozsudek odvolacího soudu Nejvyšší soud ČR zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Zhodnocení

Obsahem tvrzené obchodní zvyklosti mělo být nevymáhání smluvní pokuty za nedodání smluveného množství jatečných zvířat, a to v době kolísající poptávky na trhu v letech 2002 a 2003 v souvislosti s přístupem ČR do EU. Smluvené množství bylo totiž pouze orientační a skutečně odebrané množství se řešilo telefonicky. Blíže se odůvodnění posuzovaného rozsudku ke

skutkovým okolnostem v souvislosti s tvrzenou obchodní zvyklostí nevyjadřuje. Za to z rozsudku odvolacího soudu ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 22 Co 854/2008, plyne, že z provedeného výsledku svědků vyvstalo to, že žalobce ve vztahu k některým svým členům odmítal převzetí dodávek jatečných zvířat. To by mohlo vysvětlovat, proč se odvolací soud původně ztotožnil s tvrzením žalovaného o tom, že ujednané množství jatečných zvířat bylo pouze orientační a skutečně odebrané množství se odvíjelo od další telefonické domluvy. Nejvyšší soud ČR však neměl mimo jiné za prokázané, že žalobce odmítal tyto dodávky konkrétně vůči žalovanému družstvu. Uvedené skutečnosti tak nestačily na to, aby byla prokázána existence takové obchodní zvyklosti.

Je vhodné také podotknout, že z výše uvedeného rozsudku odvolacího soudu plyne, že žalované družstvo se domáhalo provedení důkazu, kterým bylo vyjádření Agrární komory ČR k situaci na trhu s jatečnými zvířaty v letech 2002 a 2003. Soud však nevyhověl provedení tohoto důkazu pro nadbytečnost z důvodu, že ČR vstoupila do EU až dne 1. 5. 2004. Tento závěr soudu autor diplomové práce považuje za nešťastný s ohledem na to, že tento nezohlednil skutečnost, že vláda ČR podala žádost o vstup do EU již dne 17. 1. 1996 a přístupová jednání byla zahájena roku 1998, jak je obecně známo.⁴¹ Rok 2004 byl tak pouze vyvrcholením událostí, které tomu předcházely nebo mohly předcházet jako například žalovaným družstvem tvrzená obchodní praxe. Autor diplomové práce se tak neztotožňuje se odůvodněním odvolacího soudu o nadbytečnosti provedení takového důkazu. S ohledem na to, že i v tomto případě se dovolával účastník řízení vyjádření Agrární komory ČR, lze opět dovozovat určitý vliv některých organizací sdružující vybrané podnikatele na prokazování obchodních zvyklostí. Těmto je věnován samostatný výklad v kapitole 3 této diplomové práce.

Dále Nejvyšší soud ČR v tomto případě stanovil další podmínku pro tvrzení odvětvových obchodních zvyklostí v řízení před soudem, tj. musí být prokázáno, že tato existuje alespoň v dotčeném regionu. Stanovil tak v podstatně nutné teritoriální minimum pro to, co může být obchodní zvyklostí. Pojem region však není legislativně vymezen. Autor této diplomové práce se tak přiklání k tomu, že může jít o jakékoliv území, které vykazuje nějaké společné a pro ně charakteristické územní znaky. To však bude pravděpodobně také dalším předmětem dokazování v řízení před soudem. Autor této diplomové práce dále poukazuje na to, že právní řád ČR zná úpravu regionů mimo jiné v zákoně o územně správním členění státu, případně zákoně o územním členění státu, který byl platný a účinný v době posuzování výše uvedeného případu. Dle ustanovení

⁴¹ Úřad vlády České republiky, Odbor komunikace o evropských záležitostech (nedatováno). Členství ČR V EU. Online. In: <https://euroskop.cz> nedatováno. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/cr-a-eu/vstup-cr-do-eu/cr-a-eu-v-datech/>.

§ 1 a 2 zákona o územně správním členění státu se území ČR člení na kraje, obce s rozšířenou působností, obce a vojenské újezdy a okresy a obvody v hlavním městě Praha. Ačkoliv pro tvrzení obchodních zvyklostí není nutné lpět na regionech dle zákona o územně správním členění státu, dle názoru autora této diplomové práce, mohou být tyto nápomocny pro vymezení regionu, na který se takové obchodní zvyklosti mají vztahovat. Jsou tak určitým vodítkem, jak se také mimo jiné ukázalo i v rozsudku Nejvyššího soudu v ČR ze dne 22. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009, kde byla tvrzena obchodní zvyklost vztahující se na Jihomoravský kraj. Je otázkou, zda bude pro soudy relevantní také například území obce a vojenských újezdů, které představují nejmenší území, jaké zákon o územně správním členění státu zná. Lze se přitom domnívat, že tvrzení obchodních zvyklostí by mělo být snazší, pokud se tato má vztahovat na menší území. Menší území však bude pravděpodobně méně přesvědčivé o existenci takové obchodní zvyklosti. Dosavadní judikatura k obchodním zvyklostem se zatím zabývala pouze územím kraje ve smyslu ustanovení § 3 zákona územně správním členění státu. Lze tak dovozovat, že soudy budou minimálně přisuzovat určitou relevanci tomuto území, pokud jde o teritoriální vymezení obchodních zvyklostí.

Autor této diplomové práce nakonec polemizuje nad tím, zda je nutné na podmínce teritoriality při tvrzení obchodních zvyklostí bezvýhradně trvat. Totiž i v důsledku neustálé akcelerace obchodu a trendu narůstající digitalizace dochází k tomu, že obchod je čím dál více realizován na digitálních tržištích, které lze těžko propojit s některým regionem. Dle autora této diplomové práce by územní vymezení obchodní zvyklosti mělo být přesvědčivým argumentem o její existenci, avšak nemělo by jít o podmínku, na které by měl soud bezvýhradně trvat, pokud se toho nedovolává účastník řízení tvrdící obchodní zvyklost anebo by tato byla velmi úzce spjata s takovým konkrétním územím.

2.1.4. Tvrzení obchodní zvyklosti o stanovení ceny díla odkazem na obchodní zvyklosti v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 4. 2009 sp. zn. 23 Cdo 2006/2009

Dále Nejvyšší soud ČR posuzoval nárok žalobce na zaplacení odměny vůči žalovanému za provedení díla, které spočívalo v topenářských a vodoinstalátérských pracích. Jak prvostupňový soud, tak odvolací soud, vzaly za prokázané, že účastníci řízení uzavřeli smlouvu o dílo v roce 2004, a to ústní formou, přičemž podstatné náležitosti smlouvy, tj. předmět díla a cena díla, byly dostatečně ujednány. Předmět díla byl přitom vymezen obecně jako topenářské a vodoinstalátérské práce a cena díla byla určena odkazem na obchodní zvyklosti v tom smyslu, že se do ceny díla měla započítávat cena použitého materiálu navýšená o odpracované hodiny. Oba tyto soudy tak uzavřely, že smlouva o dílo byla uzavřena a dílo bylo také řádně a včas provedeno.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalovaný dovolání, v němž mimo jiné argumentoval tím, že není v souladu s hmotným právem to, že by bylo možné podstatnou náležitost smlouvy nahradit odkazem na obchodní zvyklosti.

Nejvyšší soud ČR následně rozhodl, že odvolací soud nesprávně posoudil smlouvu o dílo, jelikož vymezený předmět díla nebyl dostatečně určitý, jak předpokládá ustanovení § 536 odst. 1 obchodního zákoníku, a stejně tak cena díla nebyla sjednána, pokud jde o pouhý odkaz na obchodní zvyklosti. Soudy se tak měly blíže zabývat obsahem tvrzené smlouvy o dílo, pročež jejich rozhodnutí zrušil a vrátil věc prvostupňovému soudu k dalšímu řízení.

Zhodnocení

V posuzovaném případě měla obchodní zvyklost nahradit podstatnou náležitost smlouvy, a to konkrétně ujednání o ceně za provedení díla. Nejvyšší soud ČR však shrnul, že odkaz na obchodní zvyklost nemůže nahradit podstatnou náležitost smlouvy. Prvostupňový soud a odvolací soud přitom měly za prokázané, že tato obchodní zvyklosti spočívala v tom, že cena za dílo se stanovila na základě ceny za použitý materiál, která byla navýšena o počet odpracovaných hodin vynaložených na zhotovení díla.

Nejvyšší soud ČR se tedy mimo jiné neztotožnil se závěrem, že by takto stanovená cena díla byla v souladu s ustanovení § 536 odst. 3 obchodního zákoníku. Určení ceny díla nyní upravuje ustanovení § 2586 občanského zákoníku, podle kterého je cena díla dostatečně určité ujednána, pokud je dohodnut alespoň způsob jejího určení, anebo je stanovena alespoň odhadem. Tato judikatura se tak přiměřeně aplikuje i na určení ceny díla podle ustanovení občanského zákoníku. Tedy nelze cenu díla stanovit odkazem na obchodní zvyklosti ani dle ustanovení § 2586 odst. 2 občanského zákoníku. To ostatně vyplývá taktéž z komentářové literatury k tomuto ustanovení.⁴²

2.1.5. Tvrzení obchodní zvyklosti o ceně za aktualizace softwaru v rozsudku Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 3. 2. 2010, č.j. 1 Afs 103/2009–232

Shrnutí skutkového a právního stavu

Nejvyšší správní soud ČR řešil spor mezi společností poskytující digitální služby jakožto žalobkyní a správcem daně jakožto žalovaným. Žalobkyně prodávala určitý software a jeho servisování, a to sama nebo prostřednictvím svých zprostředkovatelů. Za aktualizace tohoto softwaru měli zprostředkovatelé platit, což mimo jiné také podléhalo zdanění. Jeden vybraný

⁴² KUBÁT, Ondřej. § 2586 [Základní ustanovení]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 15.

zprostředkoval však neměl tuto povinnost vůči žalobkyni, a proto žalovaný jakožto správce daně později doměřil žalobkyni i příslušnou daň za aktualizace softwaru ve vztahu k tomuto zprostředkovateli.

Odvolací orgán žalovaného odvolání žalobkyně proti doměření daně zamítl, a proto se tak posléze obrátila proti tomuto rozhodnutí žalobou ke správnímu soudu. Prvostupňový soud svým rozhodnutím z roku 2007 žalobkyni nejdříve vyhověl a rozhodnutí odvolacího orgánu žalovaného zrušil. Nejvyšší správní soud v roce 2009 však posléze vyhověl kasační stížnosti žalovaného, načež zrušil soudní rozhodnutí prvostupňového soudu a vrátil mu věc k dalšímu řízení. V návaznosti na to pak prvostupňový soud žalobu nakonec zamítl, protože žalobkyně podala proti tomu kasační stížnost, v níž mimo jiné argumentovala obchodní zvyklostí o zahrnutí ceny za aktualizace softwaru do samotného softwaru. Tyto aktualizace softwaru tak neměly mít nutně povahu dalšího zdanitelného plnění.

K tomu se Nejvyšší správní soud ČR vyjádřil následovně: „*Existence určité praxe, která může eventuálně naplnit znaky obchodní zvyklosti, je však otázkou skutkovou, nikoliv právní. Obchodní zvyklost se neprokazuje toliko tehdy, pokud její existence je v daném případě nesporná, známá správcem daně z jeho úřední činnosti, eventuálně lze existenci určité zvyklosti považovat za notorietu (...)*“.⁴³ Jestliže je tvrzení o obchodní zvyklosti otázkou skutkovou, nikoliv právní, bylo nutné také zohlednit další procesní pravidla, která souvisí s tvrzením skutečností a označováním důkazů, a to zejména s ohledem na zásadu *vigilantibus iura scripta sunt*. Nejvyšší správní soud ČR dále poznamenal, že žalobkyně tvrdila výše uvedenou obchodní zvyklost až od podání žaloby u prvostupňového soudu ve správním soudnictví, a to aniž by pro toto tvrzení předložila jakékoliv důkazy prokazující existenci takové obchodní zvyklosti. Tento soud tak uzavřel, že obchodní zvyklosti mají být dostatečně konkrétně tvrzeny a prokazovány tím, komu takové obchodní zvyklosti svědčí. Žalobkyně tak měla tvrdit existenci obchodní zvyklosti a označit pro to důkazy v řízení před žalovaným. Takový případ však nebyl aplikovatelný na posuzovaný případ. Žalobkyně tedy mohla tvrdit tuto obchodní zvyklost a označit pro to důkazy nejpozději před odvolacím orgánem správce daně. Ten však nepředložil žádné takové důkazy ani před správcem daně a ani v řízení ve správním soudnictví. Prvostupňový soud, jakož Nejvyšší správní soud ČR, se tak nemohl tvrzenou obchodní zvyklostí zabývat s ohledem na zásadu koncentrace

⁴³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 3. 2. 2010, č. j. 1 Afs 103/2009-232 uveřejněný ve Sbírce rozhodnutí NSS, 5/2010.

řízení. Nejvyšší správní soud ČR tak tvrzení společnosti o výše uvedené obchodní zvyklosti a další tvrzení společnosti nevzal za prokázané a kasační stížnost proto zamítl jako nedůvodnou.

Zhodnocení

Nejvyšší správní soud ČR se zabýval obchodními zvyklostmi ve smyslu dříve platné a účinné právní úpravy, a to podle ustanovení § 1 odst. 2 a § 264 obchodního zákoníku. Autor této diplomové práce má ale za to, že výše uvedené závěry lze přiměřeně aplikovat na obchodní zvyklosti dle ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku a na občanskoprávní řízení.

Tím, že Nejvyšší správní soud ČR označil obchodní zvyklosti za skutkovou otázku, která má být předmětem dokazování, stanovil tak další nutné podmínky pro tvrzení obchodních zvyklostí jak v řízení před soudem, tak i ve správním řízení. Totiž tento soud stanovil, že ten, kdo tvrdí určitou obchodní zvyklost, musí dostatečně konkrétně prokázat existenci takové ustálené obchodní praxe, která pak může mít formu obchodní zvyklosti. Taková praxe se však neproказuje, pokud tvrzená obchodní zvyklost je mezi účastníky řízení nesporná, je známá z úřední činnosti, jedná se o skutečnost obecně známou anebo vyplývá z právních předpisů, jak je uvedeno v ustanovení § 31 odst. 3 zákona o správě daní a poplatků.⁴⁴ Dále jsou tyto souhrnně označovány jako notoriety.

Vzhledem k tomu, že tvrzení obchodní zvyklosti v řízení jak před soudem, tak i před správním orgánem, je otázkou skutkovou, musí být tato tvrzena a prokázána i v souladu se zásadou koncentrace řízení. V případě občanského soudního řízení je možné tvrdit skutečnosti a označovat pro to důkazy pouze do skončení přípravného jednání před prvostupňovým soudem dle ustanovení § 118b odst. 1 ve spojení s ustanovením § 114c odst. 5 občanského soudního řádu. Je však možné výjimečně uvádět nové skutečnosti a důkazy i před odvolacím soudem, a to za podmínek uvedených v ustanovení § 205a občanského soudního řádu.

Pokud jde o správní soudnictví, zásada koncentrace řízení je vymezena v ustanovení § 75 odst. 1 soudního řádu správního, z něhož plyne, že soud provádí přezkum dle skutkového a právního stavu v době rozhodování správním orgánem. Tato skutečnost byla také v posuzovaném případě příčinou neúspěchu žalobkyně, jelikož obchodní zvyklost o zahrnutí ceny za aktualizace softwaru do samotného softwaru byla tvrzena žalobkyní až před správní soudem. V soudním řádu správním přitom nenalezneme obdobu ustanovení § 205a občanského soudního řádu umožňující pozdější tvrzení nových skutečností a důkazů ve správním soudnictví. Ústavní soud ČR však

⁴⁴ Srov. ustanovení § 121 občanského soudního řádu a ustanovení § 50 odst. 1 správního řádu v kontextu platné a účinné právní úpravy.

judikoval, že ke skutkovým či právním novotám lze výjimečně přihlídnout i ve správním soudnictví, a to za předpokladu, že tyto vznikly až po vydání rozhodnutí správního orgánu.⁴⁵ Podstatou tedy je, že tyto skutečnosti a důkazy tak v rozhodné době ještě vůbec neexistovaly. Obdobně je tento konkrétní případ upraven i v ustanovení § 205a písm. f) občanského soudního řádu. Ačkoliv je takový případ spíše běžně důvodem pro obnovu řízení, v tomto případě je to zdůvodněno tím, že účastník řízení alespoň nemusí vyčkat na nabytí právní moci soudního rozhodnutí pro to, aby mohl následně uplatnit návrh na obnovu řízení dle ustanovení § 228 občanského soudního řádu, případně dle ustanovení § 111 soudního řádu správního.⁴⁶

V kontextu posuzovaného rozsudku lze vznést také otázku, zda mohou soudy přezkoumávat obchodní zvyklosti z vlastní iniciativy. Z dosavadní rozhodovací praxe soudů nižšího stupně totiž vyplývá, že soudy provádí tento přezkum, aniž by byly tyto obchodní zvyklosti výslovně tvrzeny účastníky řízení v rozhodné době. Nadto v některých případech byly prokázány obchodní zvyklosti, které vyplynuly až z provádění výslechu svědků, tj. po rozhodné době k tvrzení nových skutečností a důkazů v řízení před soudem. Autor této diplomové práce je ale toho názoru, že ač jsou k tomu soudy oprávněny, měly by být spíše zdrženlivé v případě přezkumu konkrétních obchodních zvyklostí z vlastní iniciativy, pokud se nejedná o notoriety. Bližší zdůvodnění je uvedeno v následujícím oddíle 2.1.6 této diplomové práce, kde je tento závěr podrobně rozveden i vedle dalších sporných otázek týkajících se tvrzení obchodních zvyklostí v řízení před soudem, a to v souvislosti s rozbořem výše uvedeného rozsudku společně s rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 15. 10. 2021, č. j. 18 C 297/2020-161.

2.1.6. Prokázaná obchodní zvyklost o způsobu určení rozsahu škody na stavebním stroji v rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 15. 10. 2021, č. j. 18 C 297/2020-161

Shrnutí skutkového a právního stavu

Okresní soud v Liberci rozhodoval spor, který se týkal podnikatelského pronájmu movitých věcí ve smyslu ustanovení § 2316 a násl. občanského zákoníku. Účastníci řízení uzavřeli celkem dvě po sobě jdoucí nájemní smlouvy k nakladačům, tj. stavebním strojům. Každá z těchto nájemních smluv se vztahovala na jeden takový nakladač.

Pronajímatel jakožto žalobce se žalobou domáhal zaplacení nájemného z titulu v pořadí druhé nájemní smlouvy k nakladači a současně zaplacení škody způsobené na nakladačích z obou nájemních smluv. Žalovaný jakožto nájemce na druhou stranu rozporoval výši nájemného,

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. I. ÚS 712/05, a ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. I. ÚS 605/03.

⁴⁶ ŠEBEK, Roman. § 205a [Omezení odvolacích důvodů]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 32.

kteřá mu byla žalobcem vyfakturována a trval na tom, že sporné nájemné mělo být fakturováno v částce výrazně nižší v souvislosti s poskytnutými úlevami a odstávkami dle dohody s žalobcem. To dle tvrzení žalovaného odpovídalo také obchodním zvyklostem, dle nichž mají vystavené faktury odpovídat skutečnému stavu pro účely podání kontrolního hlášení v rámci vedení účetnictví.⁴⁷ Žalovaný se rovněž neztotožnil s vyčíslením náhrady škody způsobené na nakladačích, jelikož jemu vyčíslená škoda neodpovídala stavu dle předávacích protokolů. Žalovaný měl tak za to, že nebyla vůči němu prokázána přičitatelnost tvrzené škody. Dále žalovaný rozporoval existenci obou nájemních smluv. Ve skutečnosti mezi nimi měla být uzavřena pouze rámcová smlouva, přičemž jednotlivé smluvní vztahy se měly následně realizovat na základě předávacích protokolů.

Z provedeného dokazování vyplynulo, že žalovaný nepodepsal předmětné nájemní smlouvy ani předávací protokoly. Tyto však byly podepsány externím dopravcem, který žalovanému dopravil předmětné nakladače. Současně bylo zjištěno, že se vydávaly pouze předávací protokoly při převzetí nakladačů externím dopravcem žalovaného, nikoliv však odevzdávací protokoly při jejich vrácení žalobci.⁴⁸ Po skončení nájmu žalovaný vrátil prostřednictvím svého externího dopravce nakladače žalobci, a to tak, že byly dopraveny do určeného servisního střediska.

Soud vzal za prokázané, že servisní středisko vždy při převzetí provádí fotodokumentaci toho, co si vyžaduje opravu a oznámí to zákazníkovi. Není přitom nutné trvat na tom, aby veškeré škody byly vytknuty při převzetí v předávacích protokolech, pokud byly sepisovány. Některé škody lze totiž identifikovat až v průběhu těchto oprav, o nichž je jejich zákazník ještě dodatečně informován.

Okresní soud v Liberci shrnul, že pokud jde o škodu způsobenou na nakladačích, tato byla žalobcem vyfakturována na základě částek vystavených servisním střediskem. Ačkoliv toho žalovaný nevyužil, mohl být přítomen v servisním středisku při provádění oprav na nakladačích a mohl rozporovat škody, které mu byly přičítány. Skutečnost, že vyčíslená škoda na nakladačích neodpovídala stavu dle předávacích protokolů nelze tak přičítat k tíži žalobce. Tento soud vzal tak za prokázané, že existovala obchodní zvyklost o tom, že není nutné trvat na tom, aby veškeré vady byly nutně zaznamenány v předávacích protokolech při přebírání nakladačů servisním střediskem.

⁴⁷ Okresní soud v Liberci se ve svém odůvodnění rozsudku ze dne 15. 10. 2021, č. j. 18 C 297/2020-161, touto tvrzenou obchodní zvyklostí však blíže nezabýval.

⁴⁸ Na těchto předávacích protokolech byly uvedeny dvě kolonky, přičemž první kolonka byla určená pro začátek nájmu a druhá kolonka pro konec nájmu. Druhá kolonka předávacích protokolů byla však nevyplněná.

To souviselo s tím, že při odevzdání nebylo prakticky možné zjistit veškeré škody na předmětu nájmu. Další škody mohou vyvstat až při provádění těchto oprav. Dále v souvislosti s určením toho, zda existovaly mezi účastníky řízení dvě nájemní smlouvy anebo pouze rámcová smlouva, výslovně uvedl Okresní soud v Liberci, že bylo v souladu s obchodními zvyklostmi a zavedenou praxí stran to, že došlo k uzavření celkem dvou samostatných smluv o podnikatelském pronájmu nakladačů, a to ačkoliv nebyly podepsány žalovaným, jakož i předávací protokoly.⁴⁹

Pokud jde o spornou fakturu za nájemné dle nájemní smlouvy k druhému nakladači, soud vzal za prokázané, že nájemní vztah mezi účastníky řízení existoval v době tvrzené pronajímatelem, a to bez úlev tvrzených nájemcem. Dohodnutá výše nájemného byla navíc nanejvýš benevolentní pro žalovaného ve srovnání s jinými obdobnými nájemmi. Vzhledem k tomu, že Okresní soud v Liberci rozhodl o tom, že výše uvedená faktura za nájemné a faktury na náhradu škody byly oprávněné, vyhověl tento soud žalobě v celém rozsahu.

Zhodnocení

V posuzovaném případě bylo prokázáno jako obchodní zvyklost to, že není nutné vytknout všechny vady v předávacích protokolech při vrácení nakladačů pro účely stanovení rozsahu škod. Dále byla také prokázána obchodní zvyklost o tom, že písemné nájemní smlouvy, ačkoliv nepodepsané jednou smluvní stranou, mohou být uzavřeny v souladu se zákonem.

Kromě toho, že se dozvídáme o konkrétních obchodních zvyklostech, se tento rozsudek dotýká přímo i okrajově některých procesních otázek, které souvisí s tvrzením obchodních zvyklostí v řízení před soudem. Byl to totiž nájemce jako žalovaný, kdo tvrdil ve svůj prospěch existenci konkrétní obchodní zvyklosti, a to, že faktury mají odpovídat skutečnému stavu pro účely podání kontrolního hlášení v rámci vedení účetnictví. Žalobce žádnou obchodní zvyklost přitom ve svůj prospěch netvrdil, alespoň jak vyplývá z odůvodnění posuzované rozsudku. Přesto tento soud vzal za prokázané zcela jiné obchodní zvyklosti, které nesouvisely s obchodní zvyklostí tvrzenou žalovaným, a tyto navíc svědčily v jeho neprospěch. Prokázané obchodní zvyklosti totiž vyvstaly až na základě výpovědi servisního manažera a obchodního zástupce žalobce, tzn. po rozhodné době pro tvrzení nových skutečností a důkazů. Okresní soud v Liberci však přihlédl explicitně k obchodním zvyklostem dle ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku právě s odkazem na závěrečný návrh žalovaného, v němž tvrdil existenci obchodní zvyklosti týkající se

⁴⁹ Okresní soud v Liberci tuto obchodní zvyklost a zavedenou praxi stran blíže nepopisuje. Lze však usuzovat, že tento soud přihlédl zejména k výpovědi obchodního zástupce pronajímatele, který uvedl, že rámcové smlouvy se uzavírají pouze u větších firem. Zatímco vztah účastníků řízení byl založený na známosti z minulé spolupráce, čemuž nasvědčovaly také benevolentní smluvní podmínky ve prospěch nájemce. Blíže viz odstavce 35. a 30. rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 15. 10. 2021, č. j. 18 C 297/2020-161.

faktur, a ke které nakonec soud ani blíže nepřihlédl. Takový postup soudu se jeví autorovi této diplomové práce problematický, i v souvislosti se zásadou rovnosti zbraní, když samotný akt žalovaného spočívající v uplatnění jeho procesní obrany vedl k jeho neúspěchu ve věci.

Tuto skutečnost týkající se prokázání další nezamýšlené obchodní zvyklosti by měl každý případný účastník řízení zohlednit v rámci své procesní strategie, jestliže hodlá v řízení před soudem tvrdit existenci obchodní zvyklosti, která by měla svědčit v jeho prospěch. Totiž pokud by takovou obchodní zvyklost netvrdil, soud by možná ani nepřihlédl k obchodním zvykostem obecně, resp. ani jemu původně nezamýšlené obchodní zvyklosti, která svědčila i v jeho neprospěch, a to za předpokladu, že ani protistrana by netvrdila existenci jakékoliv obchodní zvyklosti. Tedy je nutné vzít na vědomí, že tímto může účastník řízení také dát pohnutku protistraně k tvrzení jiných obchodních zvyklostí nebo soudu k vzetí jiných obchodních zvyklostí na vědomí, pakliže nejsou notorií. Taková skutečnost do určité míry může odrazovat další účastníky řízení od toho, aby vůbec tvrdili obchodní zvyklosti v řízení před soudem, jelikož se nejen musí vypořádat s prokázáním jimi tvrzené obchodní zvyklosti, ale musí zvážit i všechny další eventuální obchodní zvyklosti, ke kterým by soud mohl případně přihlédnout, protože tyto mohou svědčit i proti nim.

Zhodnocení – Tvrzení obchodních zvyklostí při zohlednění koncentrace řízení

Judikatura Nejvyššího správního soudu ČR uvádí, že kdo se dovolává obchodních zvyklostí, musí je konkrétně tvrdit a prokazovat v souladu se zásadou koncentrace řízení, jinak se jimi soud nemůže zabývat, a to s ohledem na to, že se jedná o skutková tvrzení. Pokud judikatura ukládá takovou podmínku, je otázkou, zda je legitimní, aby mohly soudy přezkoumávat i jiné později vyloučené a včas netvrzené obchodní zvyklosti jako ve výše uvedeném případě, jelikož tímto způsobem může být taková podmínka obcházena tím, že účastníci řízení budou moct nepřímo tvrdit existenci obchodních zvyklostí po rozhodné době pro tvrzení nových skutečností a důkazů, a to zejména pak při provádění důkazů. Soudy by mohly být naváděny k bližšímu přezkumu dalších obchodních zvyklostí s argumentací, že tyto byly tvrzeny včas s ohledem na včas tvrzené důkazy, kterými se původně prokazovaly jiné skutečnosti, a které pouze v rozhodné době pouze částečně prokazovaly existenci obchodních zvyklostí. Totiž obsahem obchodní zvyklosti, respektive ustálené obchodní praxe, může být po věcné stránce téměř cokoliv a výše uvedenou argumentaci o derivativním tvrzení obchodních zvyklostí na základě včas tvrzeného skutkové stavu může vést ke snadnému zneužívání daného institutu dle názoru autora této diplomové práce. Soudní řízení by pak mohlo být nepřiměřeně zatíženo tím, že by se soud pak musel vypořádávat tím, zda takové skutečnosti opravdu naplňují znaky obchodních zvyklostí, aby jim

případně přiznal příslušnou právní ochranu. To by bylo mimo jiné v rozporu i se zásadou hospodárnosti vyjádřené v ustanovení § 6 občanského soudního řádu, od čehož existuje právě korigující zásada koncentrace řízení.

Autor této diplomové práce se tak přiklání k tomu, aby soudy přezkoumávaly zejména obchodní zvyklosti výslovně tvrzené v rozhodné době se všemi náležitostmi, které předpokládá zákon, právní doktrína a judikatura, a pak také obchodní zvyklosti, které jsou notoriety ve smyslu ustanovení § 121 a 120 odst. 3 občanského soudního řádu, a obchodní zvyklosti, které vyplynuly ze včas účastníky řízení tvrzeného skutkové stavu, ačkoliv je výslovně neoznačily za obchodní zvyklosti, avšak uvedly v rozhodné době všechny zákonem, judikaturou a právní doktrínou zamýšlené znaky obchodních zvyklostí. U posledního uvedeného případu pak naráží autor této diplomové práce na další zásadní skutečnost týkající se soudního přezkumu obchodních zvyklostí, se kterou se snažil vypořádat následujícím výkladem.

Zhodnocení – Tvrzení obchodních zvyklostí v materiálním smyslu

V kontextu posuzovaného rozsudku a rozsudku Nejvyššího správního soud ČR ze dne 3. 2. 2010, č. j. 1 Afs 103/2009-232, uvedeného v oddíle 2.1.5 této diplomové práce, lze vznést otázku, jak se vypořádat s tím, když se účastník řízení v rozhodné době dovolává určitého skutkové stavu na svoji podporu v řízení před soudem, která ale může být obchodní zvyklostí ve smyslu ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku, avšak není takto v řízení před soudem označena. Autor této diplomové práce připomíná, že ustanovení § 555 občanského zákoníku, dle něhož se právní jednání posuzuje podle obsahu, nikoliv podle formy, se nemůže vztahovat na obchodní zvyklosti, a to proto, že obchodní zvyklosti nejsou právním jednáním.⁵⁰ Dle autora této diplomové práce lze tak dovodit dva možné závěry. Buďto lze přistoupit na analogii k tomuto ustanovení a soud by uvedené posoudil jako obchodní zvyklost anebo by takové ustálené obchodní praxi nepřiznal právní ochranu obchodních zvyklostí z důvodu nesplnění podmínky jejího výslovného a konkrétního tvrzení v rozhodné době včetně všech náležitostí svědčících obchodním zvyklostem. Autor této diplomové práce, jakož i dosavadní judikatura uvedená v této diplomové práci, se spíše přiklání k prvnímu uvedenému závěru, avšak je nutné vzít na vědomí ze strany soudu některé významné skutečnosti.

Obsahem obchodní zvyklosti může být totiž prakticky cokoliv po věcné stránce věci, a pokud nepůjde o notorietu, soud těžko může seznat, zda je taková skutečnost obchodní zvyklostí, jelikož předpokladem je, že tato existuje v určitém podnikatelském okruhu. Pokud však nejde o

⁵⁰ Srov. ustanovení § 545 občanského zákoníku.

notorietu, soud nemůže bez dalšího tuto skutečnost vědět, ledaže jej účastníci řízení v rozhodné době o tom uvědomili anebo se jedná obchodní zvyklost, která sice není notorieta, účastníci řízení na ni neupozornili, ač mohli, ale soud takovou obchodní zvyklost zná a je s postupem podle ní srozuměn. Poslední uvedený případ je pak předmětem samostatného výkladu uvedeného níže. V prvním případě však platí, že tyto mohou vycházet pouze ze skutkového stavu tvrzeného v rozhodné době. Obchodní zvyklosti totiž v zásadě přesahují rámec případného soudního sporu a pro jejich prokázání je tak nutné tvrdit i skutečnosti s tímto sporem nesouvisející, tj. uvést základní znaky obchodních zvyklostí, zejména pak prokázání jejich existence i v jiných právních vztazích, a to podnikatelů téhož oboru anebo všech podnikatelů, jak předpokládá ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku, ale i prokázání dalších podmínek, které uvádí judikatura a právní doktrína. Dostát takového důkazního břemene v rozhodné době bez vědomí účastníka řízení o tom, že by se mělo jednat přímo o obchodní zvyklost bude tak značně obtížné. Pokud by však účastník řízení uvedl všechny takové náležitosti, aniž by si přitom uvědomoval, že se jedná o obchodní zvyklost ve smyslu ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku, tak by soud byl oprávněn přezkoumávat takovou skutečnost jako obchodní zvyklost, jelikož se prakticky jedná o tvrzení obchodní zvyklosti v materiálním smyslu.

Zhodnocení – Obchodní zvyklosti netvrzené žádným účastníkem řízení

Lze také vznést otázku, jak se vypořádat s tím, když žádný z účastníků řízení nenamítá existenci obchodní zvyklosti ve formálním ani materiálním smyslu, avšak na soudem posuzovaný případ by byla aplikovatelná obchodní zvyklost, která sice není notorieta ve smyslu ustanovení § 121 občanského soudního řádu, ale soud ji zná a je s postupem podle ní srozuměn, a to například za situace, kdy daný soudce před výkonem profese soudce podnikal v oboru, který se vztahuje i na účastníky řízení, jejichž spor nyní rozhoduje. Na tomto místě autor této diplomové práce podotýká, že tento případ je obecně problematické v procesním právu, jak ostatně vyplývá i z usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 19.2.2019, sp. zn. IV. ÚS 3681/18.⁵¹ Totiž není postaveno na jisto, do jaké míry mohou ve sporném řízení soudy provádět účastníky řízení nenavržené důkazy. Obecně ale platí dle komentářové literatury k ustanovení § 120 odst. 2 občanského soudního řádu, že soud svojí aktivitou nemá porušovat zásadu rovnosti zbraní a vyvolávat nespravedlnost vůči některému účastníku řízení prováděním nenavržených důkazů. K tomuto kroku by tak soudy měly přistupovat výjimečně a měly by následně řádně zdůvodnit, proč

⁵¹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 19.2.2019, sp. zn. IV. ÚS 3681/18: „Z ustanovení § 120 odst. 2 o. s. ř. neplyne povinnost soudu provést ve sporném řízení důkazy stranami nenavržené. Soud má jen takovou možnost, a to jen v případech, kdy jsou nenavržené důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Pro úplnost je třeba dodat, že se řadu let v odborné veřejnosti a v rámci legislativních prací diskutuje otázka, zda je vůbec přípustné, aby ve sporném řízení soud jakékoliv účastníky nenavržené důkazy mohl provádět.“

překročily důkazní návrhy účastníků řízení.⁵² Z této komentářové literatury pak také vyplývá, že pokud se takový účastník setká ve sporném řízení se soudcem, který byl příliš aktivní při dokazování ve prospěch protistrany, lze tuto skutečnost uplatnit jako odvolací důvod podle ustanovení § 205 odst. 2 písm. c) občanského soudního řádu.

Autor této diplomové práce v souvislosti s touto spornou otázkou poukazuje ještě na důvodovou zprávu k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění občanský soudní řád. V této důvodové zprávě se uvádí následující: „*Zřetelně se zdůrazňuje, že povinnost tvrzení a důkazní je ve sporném řízení věcí účastníků řízení. Soud nesmí ve sporném řízení „pátrat“ po důkazech. Právo soudu provádět důkazy účastníky nenavržené se omezuje pouze na situace, kdy by soud pro formální nedostatek důkazního návrhu účastníka nemohl provést důkaz potřebný ke zjištění sporné právně významné skutečnosti, která vyplývá z obsahu spisu.*“⁵³ Autor této diplomové práce uvádí, že tato argumentace je pak zejména přílehlavá v případě tvrzení obchodních zvyklostí v materiálním smyslu, kdy účastník řízení opomene tyto výslovně označit za obchodní zvyklost, viz výklad uvedený výše.

Zhodnocení – Legitimita přezkumu některých obchodních zvyklostí po koncentraci řízení

Nakonec autor této diplomové práce uvádí, že ve výjimečných případech by bylo možné i odhlédnout od podmínky tvrzení obchodních zvyklostí v rozhodné době za předpokladu, že soud přezkumem takové obchodní zvyklosti, která není notorií, sleduje prokázání jiné včas tvrzené obchodní zvyklosti. Totiž pro účely přezkumu včas tvrzené obchodní zvyklosti by měl být soud oprávněn přezkoumávat i některé jiné, ač později vyloučené, obchodní zvyklosti, pokud je mezi nimi souvislost v předmětu, tzn. že tato jiná obchodní zvyklost potvrdí nebo vyvrátí existenci obchodní zvyklosti včas tvrzené účastníkem řízení. Titul k přezkoumání jiné obchodní zvyklosti by totiž přímo vyplýval z té včas tvrzené.

2.2. Vymezení obsahu konkrétních obchodních zvyklostí tvrzených v řízení před soudem

Uvedená judikatura v této podkapitole je zejména přínosná v tom, že se dozvídáme o konkrétních obchodních zvyklostech ve vybraných odvětvích obchodu. Vedle toho jsou však

⁵² JIRSA, J., BERAN, V., HAVLÍČEK, K., JANEK, K., KORBEL, F., MOTTL, T., PALKO, D., PETR, B., TREBATICKÝ, P., VACKOVÁ, M., VANČUROVÁ, K., VOJTEK, P., DOLEŽAL, M., LICHOVNÍK, T., SEDLÁK, V. Občanský soudní řád, 2. část: Soudcovský komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-2]. ASPI_ID KO99_p2b1963CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵³ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, č. 7/2009 Dz, bod 44.

uvedená rozhodnutí konfrontována i s procesními pravidly tvrzení obchodních zvyklostí v řízení před soudem.

2.2.1. Prokázání obchodní zvyklosti v oboru expresních přepravních služeb v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. 11. 2021, č. j. 16 C 158/2020-79

Shrnutí skutkového a právního stavu

V tomto případě byl předmětem sporu nárok žalobkyně na zaplacení služeb dle smluv o přepravě, které uzavřeli se žalovanou prostřednictvím telefonické a mailové komunikace. Na základě těchto smluv žalobkyně ve vybraných měsících roku 2019 zajistila pro žalovaného přepravu několika zásilek. Žalovaná ale rozporovala výši této odměny s tím, že se účastníci řízení nedohodli na způsobu jejího vyčíslení, a tyto si tak stanovovala žalobkyně jednostranně. Tomu však žalobkyně oponovala tím, že vyčíslení vycházelo z ceníku uveřejněného na jejích webových stránkách, a měla za to, že mezi nimi vznikla zavedená praxe stran o tom, že výše její odměny je stanovena odkazem na tento ceník. Dále pak také tvrdila existenci obchodní zvyklosti o tom, že odvětví kurýrních služeb se vyznačuje značnou operativností a rychlostí, jak při objednávání, tak při následné realizaci, a v případě pravidelného objednávání v kratším časovém intervalu jsou ceny účtovány souhrnně, nikoliv jednotlivě za každou přepravu.

Soud vzal za prokázané, že předmět plnění se týkal expresních kurýrních služeb, se kterými je spojen důraz na rychlé zapracování požadavku zákazníka a dodání zásilky adresátovi v co nejkratším čase. Tomu měl také odpovídat způsob uzavírání takových smluv o přepravě, a to prostřednictvím mailové nebo telefonické komunikace. Faktury vystavené žalobkyní vycházely mimo jiné z přehledu provedených přeprav, kde byly také uvedené sazby a úkony dle ceníku veřejného žalobkyní. Dle soudu tyto ceny byly přitom obvyklé s ohledem na ceníky jiných přepravních. Faktury žalovaná na začátku jejich spolupráce přitom hradila, aniž by měla nějaké výhrady. Nelze tak přisvědčit tvrzení žalované o tom, že jejich hrazení bylo pouze vstřícným krokem v rámci mimosoudního řešení věci. Dále soud dovodil, že určení ceny za přepravné není přitom podstatnou náležitostí smlouvy a tuto posoudil ve smyslu ustanovení § 2564 odst. 2 občanského zákoníku. Co se týče realizace kurýrních služeb a stanovení ceny za to, soud se tak ztotožnil s žalobkyní tvrzenou obchodní zvyklostí a zavedenou praxí stran, a proto také nakonec rozhodl v její prospěch.

Zhodnocení

Uvedený rozsudek je přínosný zejména v tom smyslu, že soudem byla prokázána konkrétní obchodní zvyklost tvrzená žalobkyní, a to konkrétně v oboru expresních přepravních služeb. Na

základě této obchodní zvyklosti není nutné, aby si přepravce a odesílatel výslovně při sjednávání přepravy věci ujednali cenu za její přepravu, pokud taková cena vyplývá alespoň z ceníku přepravce, který je uveřejněn na jeho webových stránkách, a ceny jsou pak účtovány souhrnně za všechny přepravy ve vybraném intervalu, jestliže se jedná o pravidelné sjednávání těchto služeb.

Tvrzená obchodní zvyklost, jak ostatně rozhodl i soud, má své opodstatnění, jelikož další dojednávání smluvních podmínek by tak mohlo pozdržet další realizaci těchto služeb, což by šlo proti samému účelu expresních přepravních služeb. Vyšší cena je pak ospravedlněna právě bezprostředností přepravce a potřebou naléhavosti ze strany odesílatele za předpokladu že tato bude nějak seznatelná ještě před poskytnutím takové služby, což v posuzovaném případě bylo.

2.2.2. Tvrzení obchodní zvyklosti o splatnosti odměny subdodavatele v rozsudku Okresního soudu v Karviné – pobočka Havířov ze dne 24. 2. 2022, č. j. 110 C 130/2016-459

Shrnutí skutkového a právního stavu

Předmětem sporu byl nárok žalobkyně na zaplacení odměny dle smlouvy o dílo uzavřené s žalovanou, která uspěla ve výběrovém řízení na veřejnou zakázku týkající se zhotovení vytápění věznice. Dle této smlouvy o dílo měla žalobkyně jakožto subdodavatel zhotovit část díla pro žalovanou a její odměna za to měla být průběžně při provádění díla vyplácena ze strany žalované. Některé sporné faktury žalovaná uhradila až po podání žaloby a v tomto rozsahu bylo také řízení zastaveno. S žalobou žalovaná nesouhlasila zejména proto, že dílo, jak předpokládala veřejná zakázka, nebylo ještě provedeno, nadto dosavadní stav díla zhotovený žalobkyní vykazoval vady a dále uváděla vedle další důvody na svoji obhajobu. Také se žalovaná mimo jiné bránila existencí obchodní zvyklostí, jejíž obsahem mělo být to, že „*ve stavebnictví v případě tohoto typu veřejných zakázek vykonávaných v určitém rozsahu subdodavately, je dílo postupně zhotovováno a předáváno subdodavatelem generálnímu dodavateli a generálnímu objednateli, a cena díla je placena nejprve generálním objednavatelem generálnímu dodavateli, a posléze subdodavatel*“.⁵⁴ Jinak řečeno, jelikož nebylo vytápění věznice jako celek provedeno, generální objednatel nemohl dílo ještě převzít, natož zaplatit za to odměnu žalované jakožto generálnímu dodavateli, jejíž část by generální dodavatel mohl poukázat žalobkyni jakožto subdodavatel. Existenci této tvrzené obchodní zvyklosti však žalobkyně spороvala.

Soud nakonec dospěl k tomu, že tvrzená obchodní zvyklost nebyla prokázána, protože se jednalo o jejich první společnou spolupráci, smlouva o dílo žádné takové obchodní zvyklosti

⁵⁴ Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka Havířov ze dne 24. 2. 2022, č. j. 110 C 130/2016-459, marg. č 3.

neuváděla a žalobce nebyl na ně upozorněn.⁵⁵ Dílo bylo přitom dle soudu provedeno ze strany žalobkyně a bylo způsobilé sloužit svému účelu. Nárok žalobce byl tak oprávněný, a proto soud žalobě vyhověl, avšak stanovil jiný počátek pro úrok z prodlení.

Zhodnocení

V posuzovaném případě byla tvrzena existence obchodní zvyklosti v oblasti stavebnictví. Tato však nebyla soudem prokázána. Dle této obchodní zvyklosti měl vznikat subdodavatelům nárok na odměnu vůči generálnímu dodavateli nejdříve okamžikem proplacení jeho odměny generálním objednatel. To však nemohlo nastat dříve než by bylo celé dílo dokončeno a předáno generálnímu objednateli.

Autor této diplomové práce nevyklučuje, že taková obchodní zvyklost neměla být prokázána, avšak se neztotožňuje s právním posouzením tvrzené obchodní zvyklosti. První argument soudu, proč se nemělo jednat o obchodní zvyklost, bylo to, že se jednalo o jejich první vzájemnou spolupráci a nic mezi nimi nepředcházelo. Na základě toho však nelze vyloučit existenci takové obchodní zvyklosti, jelikož tato může existovat i nezávisle na právním vztahu těchto účastníků řízení. Dalším argumentem soudu bylo, že ve smlouvě nebylo odkázáno na žádné obchodní zvyklosti. K obchodní zvyklostem se však nepřihlíží na základě smluvního ujednání, ale zejména na základě ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku. Na to, aby smlouva odkazovala na obchodní zvyklost tak nebylo nutné trvat. Na závěr tento soud uvádí, že žalovaná neupozornila žalobkyni na žádné obchodní zvyklosti. To rovněž nelze považovat za nutnou podmínku, jelikož jak již bylo výše řečeno, tyto mohou existovat nezávisle na těchto účastnících a přihlíží se k nim ze zákona za konkrétních podmínek uvedených v této diplomové práci. Naopak by například žalovaná nemusela žalobkyni upozorňovat na existenci takové obchodní zvyklosti, jelikož oprávněně očekávala, že ji bude znát, když podniká v příslušném oboru. Autor této diplomové práce proto shrnuje, že právní posouzení tvrzené obchodní zvyklosti nebylo dostatečně přesvědčivé na to, aby mohlo být tvrzeno, že se o obchodní zvyklost nejedná.

2.3. Obchodní zvyklosti se znaky zavedené praxe stran

Uvedená judikatura se, ač na první pohled týká obchodních zvyklostí, jde spíše o judikaturu týkající se zavedené praxe stran dle názoru autora této diplomové práce. To, že dochází k jejich záměně v rozhodovací praxi soudů pak potvrzuje i Nejvyšší soud ČR, jak je uvedeno v oddíle 2.3.5

⁵⁵ Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka Havířov ze dne 24. 2. 2022, č. j. 110 C 130/2016-459 marg. č. 27.

této diplomové práce. Na uvedené judikatuře se tak snaží autor této diplomové práce zejména odlišit oba tyto právní instituty.

2.3.1. Prokázaná obchodní zvyklost týkající se náležitostí faktur za opravy a údržbu motorových vozidel v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 30. 5. 2022, č. j. 47 C 67/2021-228

Shrnutí skutkového a právního stavu

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 30. 5. 2022, č. j. 47 C 67/2021-228, rozhodoval o žalobě na zaplacení vystavených faktur včetně příslušenství v souvislosti s provedenými službami spočívající zejména v údržbě a oprav motorových vozidel pro žalovanou.

Účastníci řízení mezi sebou měli uzavřenou rámcovou smlouvu o údržbě a opravách vozidel, na základě které žalobce prováděl údržbu a opravy na některých motorových vozidlech žalované nebo jejích zákazníků a současně také poskytoval žalované a jejím zákazníkům nájem motorových vozidel. Žalobce se pak žalobou domáhal zaplacení jednotlivých faktur a jejich příslušenství za provedenou údržbu a opravu na vybraných motorových vozidlech a pronájmu vybraných motorových vozidel. Žalovaná tyto odmítala uhradit z důvodu, že nesouhlasila s rozsahem prací v těchto fakturách a dále měla za to, že tyto měly formální nedostatky, jelikož nesplňovaly podmínky, jak bylo ujednáno v jejich rámcové smlouvě.

V průběhu řízení vzal žalobce částečně žalobu zpět z důvodu, že některé sporné faktury žalovaná po podání žaloby uhradila, a soud v tomto rozsahu řízení zastavil. Soud pak mimo jiné vzal za prokázané, že mezi účastníky řízení byla opakovaná a dlouhodobá spolupráce, která trvala nejméně 6 let. Za tuto dobu se tak dle tohoto soudu mezi nimi evidentně zavedly určitá mimosmluvní pravidla, resp. obchodní zvyklosti. Tyto se projeví zejména tím, že žalovaná dodatečně plnila ve prospěch žalobce, aniž by byly žalobcem splněny formální povinnosti dle rámcové smlouvy.⁵⁶ Tím tento soud velice pravděpodobně rozuměl dodatečné zaplacení některých sporných faktur žalovanou po podání žaloby, ačkoliv v nich nebyly uvedeny veškeré skutečnosti, jak předpokládala rámcová smlouva. Vzhledem k tomu, že tu měla existovat výše uvedená obchodní zvyklost a zakázky na údržbu a opravu motorových vozidel byly skutečně provedeny, soud v tomto rozsahu žalobě vyhověl. Soud však žalobu v rozsahu týkajícího se zaplacení faktur souvisejících s poskytnutím nájmu motorových vozidel zamítl, jelikož žalobce neunesl důkazní břemeno toho, že předmětné nájemní smlouvy existovaly.

⁵⁶ Rozsudek Obvodního soud pro Prahu 4 ze dne 30. 5. 2022, č. j. 47 C 67/2021-228, marg. č. 40.

Zhodnocení

Ačkoliv byla výše uvedená obchodní praxe účastníků řízení prokázána jako obchodní zvyklost, považuje autor této diplomové práce takovou obchodní praxi nanejvýš za zavedenou praxi stran. Přílehlavá tak byla zejména aplikace ustanovení § 556 odst. 2 občanského zákoníku. Soud totiž zjistil, že mezi účastníky řízení existovala určitá dlouhodobá praxe, tj. 6 let. Z odůvodnění nevyplývá, že by taková praxe přesahovala i jejich právní vztah. Samo o sobě tak nemohou založit obchodní zvyklost i přesto, že jejich právní vztah trval 6 let, ledaže by šlo hypoteticky o jediné podnikatele v tomto oboru podnikání. Tato praxe měla spočívat v tom, že smluvní ujednání o náležitostech faktury mělo být anihilováno tím, že podnikatel některé faktury bez těchto náležitostí uhradil.

Budeme-li však trvat na závěrech Obvodní soudu pro Prahu 4 o tom, že se jedná v posuzovaném případě o obchodní zvyklost, narážíme na další sporné otázky. Totiž z odůvodnění rozsudku nevyplývá, který účastník řízení se dovolává obchodní zvyklosti a jaké. Dle dosavadní judikatury soud totiž přezkoumává obchodní zvyklosti, pouze pokud byly tvrzeny účastníkem řízení v rozhodné době s ohledem na koncentraci řízení, ledaže taková obchodní zvyklost je notorií ve smyslu rozsudku Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 3. 2. 2010, č. j. 1 Afs 103/2009-232. A zjevně se nejedná ani o žádný ze zvláštních případů tvrzení obchodních zvyklostí uvedených v oddíle 2.1.6 této diplomové práce. Dle názoru autora této diplomové práce tak i kdyby mělo jít skutečně o obchodní zvyklost, soud by ji spíše nemohl přiznat právní ochranu svědčící obchodním zvyklostem.

2.3.2. Prokázání obchodní zvyklosti v oblasti digitální reklamy a marketingu v rozsudku Okresního soudu v Benešově ze dne 21. 7. 2022, č. j. 5 C 408/2021-181

Shrnutí skutkového a právního stavu

V posuzovaném rozsudku se Okresní soud v Benešově zabýval sporem, jehož předmětem byl nárok žalobkyně na zaplacení odměny za poskytnuté služby v oblasti digitální reklamy a marketingu vůči žalobkyni, a to dle dohody o narovnání v návaznosti jejich ústní dohodu týkající poskytnutí výše uvedených služeb.

Žalovaná a žalobkyně, jakožto společnost poskytující služby v oblasti digitální reklamy a marketingu, společně uspěly ve výběrovém řízení na komunikační agenturu pro třetí subjekt. Žalobkyně v rámci toho měla poskytovat analýzu, optimalizaci, kontrolu kampaní a reklamy včetně vypracovávání průběžných měsíčních výkazů jejich prací. Za tyto služby měla tento třetí subjekt platit odměnu, a to ve prospěch žalované, která měla následně odměnu přefakturovat ve prospěch žalobkyně. V rámci poskytování těchto služeb měly žalobkyni vzniknout vícepráce

z důvodu dodatečného požadavku na zpracování grafických prací. Žalovaná však odmítla tvrzené vícepráce uhradit z důvodu vyčísleného rozsahu a s ohledem na jejich kvalitu. Z důvodu vyvstalého sporu o tomto rozsahu a kvalitě prací, přistoupili účastníci řízení ještě před zahájením tohoto soudního sporu k jednáním o dohodě o narovnání, které iniciovala žalobkyně. Tato měla za to, že taková dohoda byla i uzavřena z důvodu její ústní formy a akceptace ze strany žalované.

Okresní soud v Benešově uzavřel, že dohoda o narovnání uzavřena nebyla, jelikož předložený návrh předpokládal písemný podpis, a proto byla její ústní forma vyloučena. Soud ale zjistil, že mezi účastníky řízení existovala od roku 2018 do července 2020 ústní rámcová smlouva o dílo, podle které žalobkyně poskytovala žalované výše uvedené služby, a to za odměnu v paušální výši na dobu neurčitou. Tato smlouva se týkala také sporných služeb, které byly poskytovány v roce 2020. Předmětná ústní rámcová dohoda byla uzavřena na základě předchozí mailové komunikace zahrnující také jejich akceptaci. Soud uzavřel, že tato rámcová smlouva byla platně uzavřena mimo jiné výslovně s ohledem na jejich zavedenou obchodní praxi v souladu s obchodními zvyklostmi v předmětném oboru. O této obchodní praxi se blíže Okresní soud v Benešově vyjádřil následovně: *„obchodní praxe probíhala mezi účastnicemi dobrovolně relativně dlouhou dobu, oběma stranám byl po celou dobu znám obsah smluvních povinností, včetně výše ceny, která byla dohodnutým způsobem fakturována, a to měsíčně se zasíláním vyúčtování a raportů o počtu a druhu zhotovených služeb, byť tuto praxi nyní jednatel žalované zpochybňuje“*.⁵⁷ Soud tak nepřisvědčil tvrzení žalované, že mezi účastníky řízení neexistovala rámcová smlouva, natož ujednání o způsobu stanovení odměny, a stejně tak že, odměna měla být stanovena až odsouhlasením počtu odpracovaných hodin, a to i navzdory tomu, že částka uvedená ve fakturách se pravidelně opakovala.

Podle této rámcové smlouvy pak byla uzavřena i dílčí smlouva týkající se sporného plnění pro třetí subjekt, z níž také vznikly žalobkyni vícepráce, které rámcová smlouva nezahrnovala. Tato rámcová smlouva však umožňovala ujednání o rozšíření služeb poskytovaných žalobkyní za odměnu nad rámec toho, co stanovovala rámcová smlouva. Takové ujednání bylo aplikováno na dílčí smlouvu týkající se sporného plnění. Vzhledem k tomu, že žalovaná neuhradila jak paušální odměnu za vybrané období dle rámcové smlouvy, tak odměnu za vícepráce dle dílčí smlouvy, byl nárok žalobkyně uznán a soud v celém rozsahu žalobě vyhověl.

⁵⁷ Rozsudek Okresního soudu v Benešově ze dne 21. 7. 2022, č. j. 5 C 408/2021-181, marg. č. 16.

Zhodnocení

Posuzovanou obchodní praxi i v tomto případě považuje autor této diplomové práce nanejvýš za zavedenou praxi stran, nikoliv obchodní zvyklost. S ohledem na anonymizaci a stručnost odůvodnění posuzovaného rozsudku nelze určit, zda se žalovaná dovolávala obchodních zvyklostí v rozhodné době anebo zda se jedná o některý ze zvláštních případů tvrzení obchodních zvyklostí uvedených v oddíle 2.1.6 této diplomové práce. O obchodní zvyklosti se však dozvídáme z bližší nespecifikovaného písemného podání a ústního jednání před soudem prostřednictvím právního zástupce žalované, který uvedl, žalobkyně měla povinnost předkládat žalované vyúčtování k odsouhlasení pro účely stanovení výše její odměny. V tomto vyúčtování přitom mělo být rozlišeno dohodnuté plnění od doprovodné administrativy, která měla jít k tíži poskytovatele, případně zhotovitele, dle zvyklostí v oboru.⁵⁸ Lze z toho tak dovozovat, že žalovaná se bránila existencí obchodní zvyklosti týkající se toho, že doprovodná administrativa jde k tíži žalobkyně a tato neměla být předmětem vyúčtování.

Okresní soud v Benešově pak dále v odůvodnění posuzovaného rozsudku bez dalšího zohlednil i ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku o obchodních zvyklostech a vyjádřil se, že ústní rámcová smlouva byla uzavřena v souladu s obchodní zvyklostí v předmětném oboru, a to ačkoliv tento soud přezkoumávanou obchodní zvyklost blíže nerozvádí. Autor této diplomové práce má ale za to, že tato se měla týkat uzavření ústně sjednané rámcové smlouvy v oblasti digitální reklamy a marketingu prostřednictvím mailové korespondence, na základě které se pak také ústně uzavíraly dílčí smlouvy s konkrétním plněním. To pak mělo pravděpodobně souviset i s tím, že žalovaná dostávala na základě rámcové smlouvy paušální odměnu, nikoliv, jak tvrdila žalobkyně, individuální odměnu v ji schválené výši, která se ale opakovala.

Z tohoto tak plyne, že Okresní soud v Benešově podobně jako v rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 15. 10. 2021, č. j. 18 C 297/2020-161 rozhodoval o jiné obchodní zvyklosti, než která byla tvrzena účastníkem řízení, alespoň jak vyplývá z odůvodnění rozsudku. Ke sporné otázce týkající se přezkumu obchodních zvyklostí netvrzených účastníky řízení v rozhodné době viz oddíly 2.1.5 a 2.1.6 této diplomové práce. Totiž i v tomto případě se měla dovolávat obchodní zvyklosti pouze žalovaná, avšak za prokázanou byla vzata jiná, nikým netvrzená, obchodní zvyklost svědčící ve prospěch žalobkyně.

⁵⁸ Rozsudek Okresního soudu v Benešově ze dne 21. 7. 2022, č. j. 5 C 408/2021-181 marg. č. 6.

2.3.3. Obchodní zvyklost týkající se náležitostí předávacích protokolů v rozsudcích Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 6. 2022, č. j. 8 C 127/2021–186 a Okresního soudu v Táboře ze dne 18. 3. 2022, č. j. 8 C 127/2021-159

Shrnutí skutkového a právního stavu

Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočkou v Táboře rozhodoval o nároku žalobkyně na zaplacení odměny dle rámcové smlouvy o dílo a na ni navazujících příslušných objednávek. Tyto spočívaly v renovaci a úpravě skleníku a ve školkovacích pracích rostliny konopí s tím, že za tyto služby žalovaná uhradila jednu fakturu pouze částečně a dvě další vystavené faktury neuhradil vůbec. To žalovaná zdůvodňovala tím, že rozporovala platnost uvedené rámcové smlouvy, jelikož její jednatel nebyl k takovému právnímu jednání zmocněn. V návaznosti na to pak žalovanou nemohly zavazovat ani dílčí objednávky. Dále tvrdila, že pokud by bylo dílo vůbec vytvořeno, tak nikoliv ve prospěch žalované, ale ve prospěch tohoto jednatele.

Z provedeného dokazování vyplynulo, že žalovanou mohli zastupovat společně dva jednatele anebo jeden jednatel, pokud byl k takovému úkonu zmocněn. Dále bylo zjištěno, že ačkoliv se druhý jednatel přímo neúčastnil uzavření uvedené rámcové smlouvy, z jeho jednání se dalo dovodit, že tím zmocnil prvního jednatele k takovému právnímu úkonu. Pokud jde o vytvoření díla, soud pak potvrdil, že dílo bylo zhotoveno a předáno ve prospěch žalobkyně, a to na základě celkem sedmi objednávek. Dle obchodní zvyklosti vznikl žalobkyni nárok na zaplacení provedením díla dle příslušné objednávky ve spojení s vyhotovením písemného předávacího protokolu, který byl opatřen vždy podpisem pouze jediného jednatele s razítkem žalovaného. Obchodní zvyklost se měla vztahovat na to, že po vymezené období vždy první den v měsíci si žalovaný objednal služby pro celý následující měsíc, na základě čehož pak bylo i plněno. Soud tak uzavřel, že rámcová smlouva o dílo, jakož i dílčí objednávky, byly platně uzavřeny, a to v souladu s uvedenou obchodní zvyklostí. V souladu s obchodní zvyklostí byly i předávací protokoly, které obsahovaly všechny náležitosti, ačkoliv měly podpis pouze jediného jednatele a razítko žalované. Nároku žalobkyně tak zcela vyhověl, protože žalovaný podal proti rozhodnutí tohoto soudu dovolání. Odvolací soud rozsudek prvního stupně potvrdil s tím, že druhý jednatel provádění sporného díla v průběhu nijak nenamítal, ačkoliv si musel být vědom jeho provádění. Co se týče obchodní zvyklostí, uvedl, že není nutné, aby se soudem prokázaná obchodní zvyklost vztahovala na všech dotčených sedm objednávek, posouzení obchodních zvyklostí ve vztahu k předávacím protokolů bylo rovněž správné.

Zhodnocení

Opět z odůvodnění obou posuzovaných rozsudků nevyplývá, který z účastníků řízení se měl dovolávat obchodních zvyklostí. V posuzovaném případě jde opět dle autora této diplomové práce spíše o zavedenou praxi stran. Na tuto skutečnost mimo jiné poukazují, jak žalovaný ve svém odvolání, tak žalobkyně ve svém vyjádření k němu.⁵⁹ Na závěrech tohoto soudu by se však nic neměnilo, pokud by taková skutečnost byla posouzena jako zavedená praxe stran dle názoru autora této diplomové práce. Je nutno však opět připomenout, že obchodním zvyklostem svědčí zvláštní právní ochrana, kterou nelze přiznat samo o sobě i zavedené praxi stran, k tomu blíže viz oddíl 1.3.2 této diplomové práce. Dané rozhodnutí vedle dalších uvedených tak zejména dokládá, že soudy dodnes stále zaměňují tyto právní instituty

2.3.4. Obchodní zvyklost týkající se uzavírání kupních smluv prostřednictvím mailu v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 15. 6. 2021, č. j. 7 C 53/2020-68

Shrnutí skutkového a právního stavu

V posuzovaném případě žalobkyně požadovala zaplacení faktur za blíže nespecifikovaného zboží dodané žalované, a to na základě jejich dlouhodobé spolupráce, která spočívala v tom, že žalobkyně dodávala žalované zboží dle objednávek sjednávaných prostřednictvím mailové komunikace. Žalovaná protiargumentovala zejména nepřezkoumatelností nároku, jelikož nevyplývá, že by na základě těchto objednávek došlo k uzavření smluv na plnění, a současně nebylo doloženo, že by žalovaná takové zboží převzala. Soud uzavřel, že došlo mezi účastníky řízení k opakovanému uzavírání kupních smluv, a to prostřednictvím mailových objednávek, jak ostatně dovolovaly také obchodní podmínky žalobkyně. S ohledem na dlouhodobost jejich spolupráce vzal soud za prokázané, že výše uvedené bylo také zavedenou praxí stran a obchodní zvyklostí ve smyslu ustanovení § 545 a 558 odst. 2 občanského zákoníku.

Zhodnocení

Autor této diplomové práce pouze podotýká, že nevyklučuje, že by mohlo jít o obchodní zvyklosti, to však dle jeho názoru z posuzovaného případu nutně nevyplývá, jelikož bylo pouze prokázáno, že taková praxe byla dodržována účastníky řízení. Proto se dle provedeného dokazování přiklání spíše pro to, že se jedná pouze o zavedenou praxi stran, kde vedle ustanovení § 545 občanského zákoníku mělo být poukázáno zejména na § 556 odst. 2 občanského zákoníku.

⁵⁹ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 6. 2022, č. j. 8 C 127/2021–186 marg. č. 3 a 4.

2.3.5. Potvrzená záměna obchodních zvyklostí se zavedenou praxí stran v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2017, č. j. 23 Cdo 3827/2017-247

Shrnutí skutkového a právního stavu

Žalobkyně se v daném případě domáhala zaplacení smluvního úroku z prodlení, jelikož žalovaná nedodržela jejich splatnost 28 dnů. Ačkoliv ji soud prvního stupně vyhověl, bylo odvolacím soudem zjištěno, že taková doba splatnosti byla ujednána, ale v období až dvou let vystavovala žalované faktury s dobou splatnosti 60 dnů. Odvolací soud tak na základě toho dospěl k tomu, že mezi účastníky řízení došlo k uzavření dohody o prodloužení doby splatnosti, což se mělo stát obchodní zvyklostí, a proto tento soud také rozhodl ve prospěch žalované. Žalobce se následně obrátil na Nejvyšší soud ČR, kde argumentoval zejména rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009, uvedeného v oddíle 2.1.1 této diplomové práce, kterým zpochybňoval, že by šlo obchodní zvyklost. Dále tvrdil, že pokud by soud jejich praxi vyhodnotil jako odvětvovou obchodní zvyklost, nemohla by mít přednost před smluvním ujednáním, jak předpokládá § 264 odst. 1 obchodního zákoníku. Dovolací soud však uzavřel, že dovolání není přípustné, jelikož bylo zjevné, že se nejednalo o obchodní zvyklosti ve smyslu ustanovení § 264 obchodního zákoníku, ale o zavedenou praxi stran. Tato skutečnost však dle Nejvyššího soudu ČR na věci nic neměnila, s ohledem na to, že odvolací soud rozhodl také na základě toho, že jednání žalobkyně bylo v rozporu se zásadou poctivého obchodního styku, když po relativně dlouhou dobu na fakturách uvádí dobu splatnosti 60 dnů a posléze se domáhá u vybraných faktur doby splatnosti 28 dnů, která však již z faktur nevyplývá, a že žalobu uplatnil až po výzvě žalované k úhradě nevrácených dřevěných palet.

Zhodnocení

V tomto případě Nejvyšší soud ČR zjistil, že předcházející soudy nesprávně používaly pojem obchodní zvyklosti, ačkoliv tím měla být rozuměna zavedená praxe stran. Nejvyšší soud ČR však uzavřel, že na rozhodnutí ve věci to nic nemění zejména s ohledem na to, že jednání žalované bylo v rozporu se zásadou poctivého obchodního styku. Nebyl tedy v tomto případě důvod blíže přezkoumávat uvedené rozhodnutí v kontextu obchodních zvyklostí nebo zavedené praxe stran.

Je tak z této a další uvedené judikatury patrné, že odlišování institutů obchodních zvyklostí a zavedené praxe stran není zcela dodržováno soudy nižších stupňů. V některých případech se to týká pouze záměny slovního označení, což nemusí být nutně hned vadou řízení. Přesto by bylo vhodné i v těchto případech klást důraz na správné označení jak obchodních zvyklostí, tak zavedené praxe stran. Je však nutno poukázat na to, že v některých případech bylo odkazováno

přímo i na ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku, ačkoliv takové skutečnosti naplňovaly nanejvýše znaky zavedené praxe stran dle názoru autora této diplomové práce. Dané ustanovení a další ustanovení týkající se obchodních zvyklostí však přiznávají specifické právní účinky svědčící pouze obchodním zvyklostem jako takovým. V budoucích případech by tak mohlo dojít nejen ke špatnému zjištění skutkové stavu, ale i ke špatnému právnímu posouzení takové ustálené obchodní praxe, což by v konečném důsledku pouze nadbytečně zatěžovalo soudy vyšších stupňů, jejichž kapacity jsou již beztak přetížené,⁶⁰ a které přezkoumávají tato vadná rozhodnutí. Uvedenému by se však dalo jednoduše vyvarovat kladením většího důrazu na rozdíl mezi obchodními zvyklostmi a zavedenou praxí stran.

2.4. Ostatní judikatura k obchodním zvyklostem

V této podkapitole jsou uvedena další soudní rozhodnutí týkající se obchodní zvyklostí. Tyto z hlediska již výše uvedené judikatury sice nepředkládají nic zcela zásadně nového, avšak z nich vyplývají alespoň určité dílčí poznatky, anebo se obchodní zvyklosti týkaly posuzovaného případu pouze okrajově. Proto je těmto soudním rozhodnutím věnováno pouze stručné shrnutí zejména s poukazem na tvrzenou obchodní zvyklosti anebo postup soudu při jejich přezkumu.

2.4.1. Prokázání obchodní zvyklosti související s určením splatnosti faktur v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 12. 1. 2022, č. j. 27 C 109/2020-157

V tomto případě bylo předmětem sporu zaplacení kupní ceny dle žalobkyní vystavených faktur za dodávku čerstvých ryb pro žalovanou. Žalovaná nárok popírala, jelikož kupní cena měla být již uhrazena na základě zálohových plateb. Nadto dodávky neodpovídaly množství a kvalitě, pročež také od této ústně sjednané spolupráce později odstoupila. Obchod byl tak realizován prostřednictvím mailové nebo telefonické komunikace. Tento soud se zmiňuje o obchodní zvyklostech v souvislosti s tím, že mezi účastníky řízení bylo sporné, zda uzavřeli rámcovou smlouvu, na základě kterých se realizovaly dílčí objednávky, anebo existovaly pouze dohody o samostatných objednávkách jakožto obchodní zvyklost. K tomu tento soud však blíže nepřihlédl, jelikož nepovažoval tuto spornou otázku za významnou pro účely rozhodnutí ve věci. Nakonec soud rozhodl ve prospěch žalobce, jelikož dovedl, že zálohovými platbami byly uhrazeny ještě jiné závazky vůči žalobci a tyto nepostačovaly na proplacení i sporných faktur. Dále soud také řešil úrok z prodlení a musel tak určit i počátek jeho vzniku a mimo jiné v souvislosti s tím soud dovedl, že pokud není splatnost kupních cen ujednána, je její stanovení prostřednictvím faktur v souladu s obecnými obchodními zvyklostmi. Autor této diplomové práce uvádí, že z odůvodnění

⁶⁰ ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ (2023). Soudy rozhodují rychleji, v rychlosti práce však mezi nimi panují rozdíly. Online. In: ceskenoviny.cz 11. 9. 2023. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2412001>.

rozsudku nevyplývá tvrzení obchodních zvyklostí některým z účastníků řízení anebo že se jedná o zvláštní případ tvrzení obchodní zvyklostí dle oddílu 2.1.6 této diplomové práce. Nadto uvádí dvě odlišné obchodní zvyklosti s tím, že pouze jednu z nich vzal za prokázanou, a to tu týkající se stanovení splatnosti kupní ceny. Lze si však představit, že by takový postup soudu mohl být ospravedlněn tím, že by prokázaná obchodní zvyklost byla notorií, jak se uvádí v podkapitole 2.1.5 této diplomové práce.

2.4.2. Tvrzení obchodní zvyklosti v době pandemie Covid-19 v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. 13 C 38/2021

Obvodní soudem pro Prahu 6 byly přezkoumávány obchodní zvyklosti na základě jejich tvrzení žalovanou. Předmětem nároku žalobkyně bylo určení toho, zda výpověď z nájmu prostor sloužících k podnikání podaná žalovanou v době pandemie Covid-19 byla oprávněná. Tato podala totiž výpověď z důvodu úpadku svého výhradního dodavatele a následně od té doby uvedené prostory neužívala. Výpověď však žalobkyně rozporovala, jelikož výše uvedené nesplňovalo žádný sjednaný výpovědní důvod. Žalovaná však mimo jiné argumentovala tím, že jednání žalobkyně bylo v rozporu s obchodními zvyklostmi, a to bez dalšího. Soud se k obchodním zvyklostem vyjádřil tak, že žalovaná měla tvrzenou obchodní zvyklosti konkretizovat. Její obecné tvrzení obchodních zvyklostí nebylo tak přiléhavé a taková námitka byla vzata jako nedůvodná. Autor této diplomové práce uvádí, že se ztotožňuje s právním posouzením přezkumu obchodních zvyklostí v daném případě i s ohledem na judikaturu uvedeno v oddíle 2.1.5 této diplomové práce, dle které má být obchodní zvyklost v řízení před soudem dostatečně konkrétně tvrzena a prokazována tím, komu taková obchodní zvyklost svědčí.

2.4.3. Tvrzení obchodní zvyklosti v souvislosti s prodloužením subdodavatele v rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 25. 11. 2021, č. j. 46 C 175/2019-23

V tomto rozsudku se rozhodovalo o nároku žalobce na zaplacení smluvní pokuty ze smlouvy o narovnání, kterou uzavřel se žalovaným v souvislosti s jimi uzavřenou smlouvou o dílo. Na základě dohody o narovnání bylo dohodnuto, že žalovaný jakožto zhotovitel díla zajistí subdodavatele, který měl dokončit některé části díla. Zatímco žalobkyně si to vykládala tak, že žalobce musí prostřednictvím subdodavatele zajistit dokončení této části díla ve smluvené době, žalovaný z toho dovozoval pro sebe závazek pouze zprostředkovat subdodavatele, přičemž povinnost dokončit dílo v rozsahu prováděném tímto subdodavatelem se na něho již nevztahovala. Dále z odůvodnění posuzované rozsudku vyplývá, že žalobce ve svém podání poukázal na to, že žádné obchodní zvyklosti mezi účastníky řízení neexistovaly. Soud na to poznamenal, že tvrzení obchodních zvyklostí žalovaným, ač není v odůvodnění rozsudku uvedeno, není přiléhavé,

a to z důvodu, že mezi nimi existovala pouze jediná smlouva, která nemůže zakládat existenci obchodní zvyklosti. Tato obchodní zvyklost se měla pravděpodobně týkat toho, že pokud se na provedení díla podílí subdodavatel, který se dostane do prodlení, nelze to přičítat k tíži hlavního dodavatele. To by dle autora této diplomové práce spíše nebylo příléhavé, jelikož od toho existuje právní institut regresu upravený v ustanovení § 2917 občanského zákoníku, který by mohl případně uplatnit generální dodavatel vůči subdodavateli, pokud by nebylo řádně a včas plněno z důvodu na jeho straně. Dále má autor této diplomové práce za to, že tvrzení soudu o tom, že se jedná o první společnou spolupráci mezi účastníky řízení, nepostačovalo k právnímu posouzení toho, že taková obchodní zvyklost neexistuje.

3. Vliv organizací sdružující vybrané podnikatele na obchodní zvyklosti

Autora této diplomové práce analýza judikatury uvedené v oddílech 2.1.1 a 2.1.3 této diplomové práce přivedla k úvaze o významu organizací sdružující vybrané podnikatele v kontextu obchodních zvyklostí. Totiž, jak soud, tak účastníci řízení, se dovolávali vyjádření těchto organizací k prokázání obchodních zvyklostí. Z toho lze dovozovat určitý vliv těchto organizací jak na vznik obchodních zvyklostí, tak i na jejich prokázání v řízení před soudem.

Je přitom nutno poukázat na to, že v ČR působí řada takových organizací,⁶¹ které mohou mít nezanedbatelný vliv na tvrzení obchodních zvyklostí. Tyto organizace totiž mohou disponovat určitým vlivem na některé obchodní vztahy v závislosti na mnoha faktorech jako jsou například velikost členské základy, předmět činnosti a účel, veřejnoprávní povaha, konkurenceschopnost nebo doba jejího trvání. Jejich vyjádření tak mohou mít před soudem určitou relevanci, pokud jde o prokazování obchodních zvyklostí. Tato relevance a věrohodnost se však budou odvíjet od jejich vlivu v obchodních vztazích a jejich vztahu k účastníkům řízení. Na tomto místě tak chce autor této diplomové práce doporučit případným účastníkům řízení tvrdící existenci obchodní zvyklosti to, aby si předem opatřili vyjádření příslušné organizace sdružující vybrané podnikatele k jimi tvrzené obchodní zvyklosti jakožto důkaz na podporu jejich tvrzení, případně jako důkaz který by měl vyvracet existenci obchodní zvyklosti tvrzené protistranou.

Význam těchto organizací také nepřímo vyplývá z komentářové literatury k § 264 odst. 2 obchodního zákoníku, kde se uvádí následující: „*Není vyloučeno, že obchodní zvyklosti, na které strany ve smlouvě odkáží, jsou formalizovány v písemném aktu. Takové sepsání obchodních zvyklostí může mít ne[j]různější původ (hospodářské komory, státní orgány, sdružení podnikatelů apod.)*“.⁶² Vliv těchto organizací tak může mít význam nejen v řízení před soudem. Autor této diplomové práce má za to, že takové organizace mohou vydávat tzv. kvazिनormy o obchodních zvyklostech, které mohou zavazovat i ty podnikatele, kteří nejsou jejich členy. Závaznost a vymahatelnost těchto písemných aktů vůči nečlenům příslušných organizací však není nijak zaručena, jelikož zde není žádný přímý zákonný či smluvní základ, a vše se tak bude odvíjet od toho, zda obsah takových písemných aktů skutečně dokládá existenci obchodních zvyklostí.

⁶¹ Agrární komora ČR, Asociace hotelů a restaurací ČR, Asociace cestovních kanceláří ČR, Asociace nemocnic ČR, Asociace českých a moravských nemocnic, Unie nezávislých petrolejářů ČR, Hospodářská komora ČR, Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR a další.

⁶² PELIKÁNOVÁ, I. [Zrušeno] *Obchodní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-8]. ASPI_ID KO513_p11991CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Případně mohou takové organizace přijímat písemné akty, které se až postupem času ustálí jako obchodní zvyklost. Mohou tak být nepřímo tvůrci konkrétních obchodních zvyklostí.

3.1. Obchodní zvyklosti tvrzené některými organizacemi

V souvislosti s výše uvedeným výkladem k organizacím sdružující vybrané podnikatele, autor této diplomové práce písemně oslovil řadu takových organizací působících v ČR. Adresáty byly jak přímo organizace samotné, tak vrcholné vedení a právní oddělení, pakliže je mají. Tímto způsobem byly osloveny Agrární komora ČR, Asociace hotelů a restaurací ČR, Asociace cestovních kanceláří ČR, Unie nezávislých petrolejářů ČR, Hospodářská komora ČR, Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR, Společenství čerpacích stanic ČR a Svaz obchodu a cestovního ruchu ČR. Tyto organizace byly dotázány na to, zda jsou si vědomy existence obchodních zvyklostí, a pakliže ano, zda nějaké obchodní zvyklosti znají a mohly je sdílet pro účely této diplomové práce, a nakonec byly dotázány, zda některý jejich vnitřní předpis upravuje obchodní zvyklosti. Zpětnou vazbu nakonec poskytly Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR, Společenství čerpacích stanic ČR a Svaz obchodu a cestovního ruchu ČR.

Tyto organizace uvedly řadu skutečností, které považují za obchodní zvyklosti s tím, že za ty nejvíce relevantní autor této diplomové práce považuje splatnost faktur do 14 dnů u malých a středních podniků, zpracování zápisů z jednání, z nichž plynou úkoly a další plnění, a nošení slušného společenského oděvu a slušné vystupování.

Ke splatnosti vzájemných závazků se vyjadřuje ustanovení § 1963 odst. 1 občanského zákoníku, který stanoví, že cena je splatná do 30 dnů. Tvrzená obchodní zvyklost o splatnosti faktur do 14 dnů je tak v souladu se zákonem a navíc tuto ustálenou obchodní praxi dokládá také průzkum Equa Bank a.s. s názvem „Každá 10. faktura je zaplacená až po splatnosti, třetina podnikatelů kvůli tomu musí často sáhnout do svých úspor“ z července 2019. Z tohoto průzkumu vyplynulo, že až 56 % respondentů nastavuje splatnost faktur na 2 týdny, a 50 % respondentů uvedlo, že obvyklá doba splatnosti faktur vůči jejich dodavateli je také v délce 2 týdnů. Existenci takové obchodní zvyklosti mezi malými a středními podniky nelze tak vyloučit. Mimo jiné tento průzkum již není veřejně dostupný v důsledku sloučení Equa Bank, a.s., s Raiffeisenbank a.s. dne 14. 11. 2022, na základě čehož také přešel veškerý webový obsah Equa Bank, a.s. na webový portál provozovaný Raiffeisenbank a.s., který však už neumožňuje náhled do předmětného průzkumu. Dílčí závěry jsou však uvedeny ve vybraných médiích.⁶³

⁶³ FINANCE.CZ (2019). *Každá 10. faktura v Česku je zaplacená až po splatnosti*. Online. In: finance.cz 3. 8. 2019. Dostupné z: <https://www.finance.cz/525903-faktury-po-splatnosti/>.

Pokud jde o provádění zápisů z jednání, tyto víceméně slouží jako písemné potvrzení ústní dohody účastníků takového jednání o jejich právech a povinnostech. Pravidelné zápisy z jednání podnikatelů tak mohou být dalším významným dokladem případných obchodních zvyklostí nebo ustálené praxe stran.

3.2. Skutečnosti považované za obchodní zvyklosti

Výše uvedené organizace uváděly, že mezi své obchodní zvyklosti řadí také přátelský přístup, společenský oděv apod. To přivedlo autora této diplomové práce k úvaze, zda taková ustálená obchodní praxe může být obchodní zvyklostí, jak je uvedeno v podkapitole 1.1 této diplomové práce. Dle jeho názoru nikoliv, jelikož tato běžně není právně relevantní. Tudíž může se jednat o ustálenou obchodní praxi, nikoliv však o obchodní zvyklost ve smyslu ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku. V běžném jazyce přitom ustálená obchodní praxe, zavedená praxe stran a obchodní zvyklost evokují podobný význam, ačkoliv v právním jazyce je nutné dbát na to, že pouze zavedené praxi stran a obchodním zvyklostem přiznává zákonodárce určité právní účinky. Právní účinky zavedené praxe stran se však liší od těch týkající se obchodních zvyklostí. Nakonec ale neodmyslitelně s těmito dvěma právními instituty je spojena právě existence nějaké ustálené praxe. Nikoliv však každá taková praxe bude zavedenou praxí stran anebo obchodní zvyklostí v právním slova smyslu, jak ostatně také vyplývá z rozsudku Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 3. 2. 2010, č.j. 1 Afs 103/2009–232, uvedeného v oddílu 2.1.5 této diplomové práci.

Dále organizace vedle výše uvedeného uváděly, že obsahem jejich obchodních zvyklostí je písemná forma komunikace v zásadních postupech, respektování času dohodnutých schůzek a v případě, že se podnikatel zpozdí, uvědomí o tom druhou stranu telefonicky anebo písemně. Vedle toho také znají obchodní zvyklosti spočívající v trvání na nekonfliktních jednáních i navzdory neshodě a také dodržování slova, jakož i smluvních závazků, což se odráží i v právní zásadě *pacta sunt servanda*.

V této souvislosti poznamenaly organizace, že se i u nás přihlíží k zahraničním ustáleným obchodním praktikám jako například, který podnikatel první vybízí k podání ruky, což se různí v závislosti na ustálené praxi dané země. V souvislosti s různorodými zahraničními obchodními praktikami autor této diplomové práce uvádí, že například při jednání v Brazílii upřednostňují

v zásadě uvolněnější přístup,⁶⁴ zatímco v Japonsku mohou více dbát na zdvořilost a serióznost jednání.⁶⁵ Nakonec lze poznamenat, že organizace uvedly, že se některým zahraničním partnerům také předávají květiny při osobním setkání, případně se jim zajišťují další záležitosti jako například občerstvení.

Nikoliv veškerá výše uvedená obchodní praxe bude relevantní pro obchodní zvyklosti v právním slova smyslu dle názoru autora této diplomové práce, přesto považuje za vhodné je zde uvést, jelikož podnikatelé, resp. jejich organizace, je za obchodní zvyklosti ve smyslu ustálené obchodní praxe považují. Taková obchodní praxe je však do určité míry relevantní v tom smyslu, že tyto budou mít svoji roli minimálně při samotném kontrakčním procesu, který v konečném důsledku spěje k právnímu styku podnikatelů. Předpokladem vzniku obchodních zvyklostí je pak právě právní styk podnikatelů. Tedy lze shrnout, že svůj význam má i širší ustálená obchodní praxe, ačkoliv tato není nutně obchodní zvyklostí. Může totiž přispívat jak ke vzniku, tak zániku obchodních zvyklostí v právním slova smyslu.

⁶⁴ MINISTERVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČR. Strategie prosazování obchodně ekonomických zájmů ČR v prioritních zemích Latinské Ameriky [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument14164.html>

⁶⁵ MINISTERSTVO ZAHRANIČÍCH VĚCÍ ČR. Japonsko: kultura obchodního jednání [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.export.cz/wp-content/uploads/2022/02/Japonsko-kulturn%C3%AD-karta.pdf>

Závěr

Autor této diplomové práce si kladl za cíl podat výklad obchodních zvyklostí dle platné a účinné právní úpravy ve spojení s právní doktrínou, judikaturou, smluvní praxí a vyjádřeními organizací sdružující vybrané podnikatele, a to pro účely dalšího výkladu v rámci analýzy judikatury spojené s obchodními zvyklostmi. V rámci toho však autor této diplomové práce dospěl i k úvahám o tom, co se rozumí vlastně obchodními zvyklostmi v protikladu k ustálené obchodní praxi v širším slova smyslu. Účelem tohoto výkladu tak bylo poznání obsahu obchodní zvyklostí a odlišit je od širší ustálené obchodní praxe. V návaznosti na to mohlo být přistoupeno k dalšímu výklad, který se zabýval aplikací obchodních zvyklostí dle ustanovení § 558 odst. 2 občanského zákoníku, resp. tím, jaké účinky mohou obchodní zvyklosti vyvolávat v právních vztazích.

Cílem autora diplomové práce ale bylo také identifikovat konkrétní obchodní zvyklosti, které podnikatelé aplikují ve svých právních vztazích, a proto přistoupil i k analýze judikatury, z níž by měly být jak účinky, které obchodní zvyklosti vyvolávají, tak jejich konkrétní obsah, nejvíce patrné. V souvislosti s tím však autor této diplomové práce identifikoval i procesní pravidla pro tvrzení obchodních zvyklostí v řízení před soudem stanovených zejména vyššími soudy a tyto pak i demonstroval na judikatuře soudů nižšího stupně. V rámci této analýzy autor diplomové práce vznáší řadu úvah a možných řešení některých sporných otázek týkající se obchodních zvyklostí včetně doporučení dílčí procesní strategie v rozsahu tvrzení obchodních zvyklostí, a to jak pro účastníky řízení, tak soudy.

Mimo jiné bylo na základě analýzy judikatury zjištěno, že soudy nižšího stupně stále nepřístupují vždy jednotně k přezkumu obchodních zvyklostí, v odůvodněních není vždy důsledně uvedeno z jakého titulu, ač třeba i z vlastní iniciativy, soud přezkoumává obchodní zvyklosti. V neposlední řadě pak bylo zjištěno, že soudy zaměňují právní instituty zavedené praxe stran a obchodní zvyklosti, jejichž označení v běžném jazyce evokují podobný význam. V právním slova smyslu jde však o instituty relativně odlišné s nimiž spojujeme i jiné účinky. Je tak účelné se v budoucnu této nežádoucí záměně vyvarovat i s ohledem na zásadu právní jistoty a další zásady soukromého práva. Autor této diplomové práce má tak za to, že uvedená analýza judikatury může být užitečná nejen pro širší veřejnost a případné účastníky řízení, ale i pro zákonodárce a soudy.

Na základě analýzy vybrané judikatury autor této diplomové práce identifikoval některé konkrétní obchodní zvyklosti, ať už soudem prokázané či nikoliv, díky čemuž se může čtenář seznámit s tím, jakou konkrétní podobu vlastně obchodní zvyklosti mohou mít, resp. jakou podobu

jim přisuzují podnikatelé jakožto jejich tvůrci. Nikoliv vždy to, co podnikatelé rozumí pod pojmem obchodními zvyklostmi, mohou být obchodními zvyklostmi v právním slova smyslu, jak je vidno z oddílu 2.1.1 a podkapitoly 3.1. této diplomové práce.

Nakonec v souvislosti s analýzou vybrané judikatury autor této diplomové práce přistoupil také k analýze vyjádření některých organizací sdružující vybrané podnikatele v souvislosti s jeho snahou identifikovat některé další konkrétní obchodní zvyklosti. Tyto zde uvedl a doplnil o své úvahy, které mají přiblížit pochopení obchodních zvyklostí jako specifického právního institutu, který se odlišuje od jiných jemu podobných, a to i v kontextu ustálené obchodní praxe v širším slova smyslu. Autor této diplomové práce má za to, že takové organizace mohou mít významný dopad na existenci obchodních zvyklostí, a to jak v řízení před soudy při jejich prokazování, tak při jejich účasti na vzniku některých obchodních zvyklostí.

Lze tak na základě této diplomové práce shrnout, že obchodní zvyklosti jsou právním institutem, který je v judikatuře, čím dál více četnější, a to navzdory tomu, že nejen platná a účinná právní úprava týkající se obchodních zvyklostí nemusí na první pohled působit zcela srozumitelně nebo přehledně. Stejně tak obsah obchodních zvyklostí je těžko seznatelný pro ty, kteří nepodnikají v konkrétních odvětvích anebo vůbec. Tato diplomová práce slouží tak zejména jako osvěta o obchodních zvyklostech v právním slova smyslu zejména pro širší a odbornou veřejnost, případně účastníky řízení, zákonodárce a soudy.

Na tomto místě by chtěl autor této diplomové práce zdůraznit, že pro něho vyplynulo, že obchodní zvyklosti mohou mít významný dopad na právní vztahy účastníků obchodních vztahů, pakliže se tento právní institut aplikuje řádně a s rozvahou při důkladném zohlednění platné a účinné právní úpravy, právní doktríny a judikatury. Autor této diplomové práce je pak toho názoru, že obchodní zvyklosti jsou stále na svém počátku a jejich význam a četnost bude ještě růst, proto bude nutné se na tuto skutečnost připravit. Bude tak zásadní v nadcházející době zaujmout pevný postoj k obchodním zvyklostem, zejména ze strany soudů, právnické odborné veřejnosti, případně i zákonodárce, a to pro to, aby obchodní zvyklosti představovaly předvídatelný a efektivní právní nástroj ochrany obchodních vztahů.

Seznam použitých zkratek

Ústava – zákon č. 1/1993 Sb., ústava České republiky

Listina základní práv a svobod – zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod České republiky

Občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Občanský soudní řád – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Správní řád – zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Soudní řád správní – zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

Zákon o ochraně hospodářské soutěže – zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže

Zákon o územně správním členění státu – zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu

Zákon o územním členění státu – zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu

Zákon o správě daní a poplatků – zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků

ČR – Česká republika

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BALABÁN, P., ČÁP, Z., FALDYNA, F., HAMPEL, P., HORÁČEK, T., HUŠEK, J., KOVAŘÍK, Z., KOŽIAK, J., LIŠKA, P., MAREK, K., POHL, T., POKORNÁ, J., ROZEHNALOVÁ, N., TOLLNEROVÁ, P. a kol. [Zrušeno] Obchodní zákoník: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-12-2]. ASPI_ID KO513_1991CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-11]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

BERAN, Vladimír. § 558 [Právní styk s podnikatelem]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 5.

PLÍVA, Stanislav. § 1 [Rozsah působnosti]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. Obchodní zákoník. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 4.

GERLOCH, Aleš. Právní obyčej. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právní slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

GERLOCH, Aleš. Dispozitivní právní norma. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právní slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

ZAPLETAL, Jiří. § 420 [Definice podnikatele]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3.

LIŠKA, Petr. Nová právní úprava dokumentárního akreditivu. Obchodněprávní revue, 2015, č. 4, s. 101-106.

PETROV, Jan. § 1 [Soukromé a veřejné právo. Kogentní a dispozitivní ustanovení]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 61.

MELZER, Filip. Občanský zákoník: velký komentář. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-003-1.

JANOUSEK, Michal. § 1801 [Právní povaha adhezni kontraktace]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 4.

KINDL, Jiří, MUNKOVÁ, Jindřiška. § 11 [Formy zneužití]. In: KINDL, Jiří, MUNKOVÁ, Jindřiška. Zákon o ochraně hospodářské soutěže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 209.

ORŠULOVÁ, A., RAUS, D. Zákon o ochraně hospodářské soutěže: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-16]. ASPI_ID KO143_2001CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

KUBÁT, Ondřej. § 2586 [Základní ustanovení]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 15.

ŠEBEK, Roman. § 205a [Omezení odvolacích důvodů]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 32.

PELIKÁNOVÁ, I. [Zrušeno] *Obchodní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-8]. ASPI_ID KO513_p11991CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

JIRSA, J., BERAN, V., HAVLÍČEK, K., JANEK, K., KORBEL, F., MOTTL, T., PÁLKO, D., PETR, B., TREBATICÝ, P., VACKOVÁ, M., VANČUROVÁ, K., VOJTEK, P., DOLEŽAL, M., LICHOVNÍK, T., SEDLÁK, V. Občanský soudní řád, 2. část: Soudcovský komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-2]. ASPI_ID KO99_p2b1963CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, č. 7/2009 Dz

2. Seznam použitých internetových zdrojů

HAVEL, Bohumil. *Dobré mravy a poctivý obchodní styk* [online]. Právník, 2000, č. 1, [online; cit. 14. 10. 2023]. Dostupné z: http://obchodni.juristic.cz/69611/clanek/j_obchod2.html.

Smlouva o výkonu činností stavebního dozoru a výkonu činnosti koordinátora BOZP uzavřené Krajskou správou a údržbou silnic Středočeského kraje, příspěvková organizace, a AF-CITYPLAN s.r.o. (13. 3. 2018). Registr smluv dle zákona č. 340/2015 Sb., o registru smluv. Dostupné z: <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/4948212?backlink=8rys6>.

Smlouva o poskytnutí zvýhodněné služby mezi Česká agentura na podporu obchodu/CzechTrade a Svaz českých a moravských výrobních družstev (13. 10. 2023). Registr smluv dle zákona č. 340/2015 Sb., o registru smluv. Dostupné z: <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/26087931?backlink=k2qq5>.

Úřad vlády České republiky, Odbor komunikace o evropských záležitostech (nedatováno). *Členství ČR v EU*. Online. In: <https://euroskop.cz> nedatováno. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/cr-a-eu/vstup-cr-do-eu/cr-a-eu-v-datech/>.

ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ (2023). *Soudy rozhodují rychleji, v rychlosti práce však mezi nimi panují rozdíly*. Online. In: ceskenoviny.cz 11. 9. 2023. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2412001>.

FINANCE.CZ (2019). Každá 10. faktura v Česku je zaplacená až po splatnosti. Online. In: finance.cz 3. 8. 2019. Dostupné z: <https://www.finance.cz/525903-faktury-po-splatnosti/>.

JUSTICE.CZ (2024). Databáze rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů. Online. In: justice.cz 31.1.2024. Dostupné z: <https://rozhodnuti.justice.cz/soudnirozhodnuti/>

MINISTERVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČR. Strategie prosazování obchodně ekonomických zájmů ČR v prioritních zemích Latinské Ameriky [online]. Praha:

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument14164.html>.

MINISTERSTVO ZAHRANIČÍCH VĚCÍ ČR. Japonsko: kultura obchodního jednání [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://www.export.cz/wp-content/uploads/2022/02/Japonsko-kultur%C3%AD-karta.pdf>

3. Seznam použitých právních předpisů

zákon č. 1/1993 Sb., ústava České republiky

zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod České republiky

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže

zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu

zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu

zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků

zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

4. Seznam použité judikatury

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4932/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2017 sp. zn. 30 Cdo 268/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 1027/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. července 2018 sp. zn. 26 Cdo 4262/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3071/2019

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 5. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 40/08.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4862/2008

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 22 Co 854/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 4. 2009 sp. zn. 23 Cdo 2006/2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 3. 2. 2010, č.j. 1 Afs 103/2009–232

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. I. ÚS 712/05

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. I. ÚS 605/03

Rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 15. 10. 2021, č. j. 18 C 297/2020-161

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. 11. 2021, č. j. 16 C 158/2020-79

Rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočka Havířov ze dne 24. 2. 2022, č. j. 110 C 130/2016-459

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 30. 5. 2022, č. j. 47 C 67/2021-228

Rozsudek Okresního soudu v Benešově ze dne 21. 7. 2022, č. j. 5 C 408/2021-181

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 6. 2022, č. j. 8 C 127/2021–186

Rozsudek Okresního soudu v Táboře ze dne 18. 3. 2022, č. j. 8 C 127/2021-159

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 12. 1. 2022, č. j. 27 C 109/2020-157

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. 13 C 38/2021

Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. 11. 2021, č. j. 46 C 175/2019-23

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 15. 6. 2021, č. j. 7 C 53/2020-68

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2017, č. j. 23 Cdo 3827/2017-247

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 19.2.2019, sp. zn. IV. ÚS 3681/18

5. Seznam ostatních zdrojů

Průzkum Equa Bank a.s. s názvem „*Každá 10. faktura je zaplacená až po splatnosti, třetina podnikatelů kvůli tomu musí často sáhnout do svých úspor*“ z července 2019

Etická pravidla Unie nezávislých petrolejářů ČR ze dne 28. 2. 2002

Etický kodex Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR ze dne 13. 11. 2014

Obchodní zvyklosti

Abstrakt

Předmětem této diplomové práce bylo zjistit, zda od příchodu tržní ekonomiky vznikly na území ČR mezi účastníky obchodních vztahů některé obchodní zvyklosti. Pakliže se následující hypotéza potvrdí bylo cílem této diplomové práce identifikovat konkrétní obchodní zvyklosti a jeho účinky na právní vztahy účastníků obchodních vztahů. Ambicí autora této diplomové práce tak bylo učinit ucelený výklad obchodních zvyklostí, který rozdělil do tří hlavních částí.

První část této diplomové práce je věnována zejména vymezení a aplikaci obchodních zvyklostí dle platné a účinné právní úpravy, právní doktríny a judikatury, a to i s přihlédnutím na některou smluvní praxi účastníků obchodních vztahů. Cílem této části diplomové práce bylo tak zjistit, co se rozumí obchodními zvyklostmi v právním slova smyslu v protikladu k ustálené obchodní praxi v širším slova smyslu a jaké účinky obchodní zvyklosti vyvolávají v právních vztazích.

Druhá část diplomové práce navazuje na předchozí výklad a je zde podrobně rozvedena dosavadní judikatura týkající se obchodních zvyklostí. Obchodní zvyklosti jsou totiž pro širší a odbornou veřejnost nejnáze seznatelné právě z činnosti soudů, které nalézají jak právo týkající se obchodních zvyklostí, tak konkrétní obchodní zvyklosti. Diplomová práce se v této části tak zaměřuje na identifikaci konkrétních obchodních zvyklostí, ať už soudem prokázaných či nikoliv, které se uplatňují obecně anebo v určitých odvětvích, a vedle toho také na identifikaci procesních pravidel souvisejících s tvrzením obchodních zvyklostí v občanskoprávním řízení, avšak s přihlédnutím i ke správnímu soudnictví. Identifikovaná procesní pravidla jsou pak demonstrována na vybraných soudních rozhodnutích. Nakonec tato část diplomové práce zahrnuje také kritické zhodnocení, doporučení a úvahy v kontextu vybrané judikatury.

Obchodní zvyklosti je ale možné nalézt a vykládat v kontextu i dalších pramenů. Konečně nad rámec výše uvedeného je třetí část diplomové práce věnována výkladu týkajícímu se organizací sdružující vybrané podnikatele. Ty totiž mohou mít významný vliv na existenci obchodních zvyklostí, jakož i na jejich prokazování v řízení před soudem, jak totiž vyplývá z této diplomové práce.

Klíčová slova: obchodní zvyklosti, ustálená obchodní praxe, judikatura

Trade customs

Abstract

The subject of this thesis was to find out whether some trade customs have emerged between the participants of business relations in the Czech Republic since the advent of the market economy. If the following hypothesis is confirmed, the aim of this thesis was to identify specific trade customs and its effects on the legal relations of the participants in business relations. Thus, the author of this thesis had the ambition to make a comprehensive interpretation of trade customs, which he divided into three main parts.

The first part of this thesis is mainly devoted to the definition and application of trade customs according to the current and effective legislation, legal doctrine and case law, also taking into account some of the contractual practice of participants of business relations. The aim of this part of the thesis was thus to determine what is meant by trade customs in the legal sense as opposed to business practice in the broader sense and what effects trade customs have in legal relations.

The second part of the thesis builds on the previous interpretation and elaborates on the existing case law on trade customs. In fact, trade customs are most easily understood by the general and professional public through the work of the courts, which find both the law relating to trade customs and specific trade customs. The thesis thus focuses in this part on the identification of specific trade customs, whether or not proven by the courts, that apply generally or in certain sectors, and in addition to that also on the identification of procedural rules related to the assertion of trade customs in civil proceedings, but also taking into account the administrative justice system. The identified procedural rules are then demonstrated by means of selected court decisions. Finally, this part of the thesis also includes critical evaluation, recommendations and reflections in the context of the selected case law.

However, trade customs can also be found and interpreted in the context of other sources. Finally, beyond the above, the third part of the thesis is devoted to an interpretation concerning the organisations of selected business people. These can have a significant impact on the existence of trade customs as well as on their proof in court proceedings, as this thesis shows.

Key words: trade customs, business practice, case law